

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Första Kammaren. N:o 43.

Onsdagen den 12 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 12, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1909 åt en del tjänstemän och betjänte m. m.;

n:o 187, i anledning af en af justitieombudsmannen gjord framställning om tillfällig löneförbättring för tjänstemännen i justitieombudsmansexpeditionen;

n:o 188, i anledning af väckt motion om semester för vaktbetjänte och med dem jämställda statstjänare i de centrala ämbetsverken och hofrätterna; samt

n:o 189, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anslag till uppförande af en svensk kyrka i Köpenhamn.

sammansatta stats- och lagutskottets memorial, n:o 8, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande, n:o 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 182 med förslag till förordning om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.;

bankoutskottets memorial:

n:o 12, om användande af bankovinsten för år 1908;

n:o 13, angående åtgärder för anskaffande af ny tomt för riksbanksbyggnad i Kristianstad;

n:o 14, angående försäljning till telegrafverket af en riksbanken tillhörig fastighet i Västerås; och

n:o 15, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott; äfvensom

lagutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 64, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne samt till lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne, dels ock därmed sammanhängande motioner;

n:o 65, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, dels ock en med föranledande däraf väckt motion;

n:o 66, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande, n:o 54, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, dels ock väckt motion om ändrad lydelse af nämnda lagrum;

n:o 67, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 6, 7 och 8 §§ i lagen den 18 april 1884 angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom samt till lag om ändrad lydelse af 125 och 127 §§ konkurslagen; samt

n:o 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser angående laga skiften i Juckasjärvi och Karesuando socknar af Norrbottens län.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i de villkor, som föreskrifvits för åtnjutande af aflöning å den för institutet och förskolan för blinda å Tomteboda fastställda stat;

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anordnande af sanatorievård åt vissa statstjänare;

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående eller upplåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar;

n:o 132, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af kronan tillhörande jordägareandelar i grufvor; samt

n:o 133, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående byggnad och underhåll af kyrka med hvad därtill hörer, så ock af särskild sockenstufva, samt till lag angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prästgård;

n:o 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse; samt

n:o 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 70 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Fortsattes föredragningen af statsutskottets utlåtande, n:o 164, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.

*Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)*

Punkten a).

Herr Wester: Betydelsen af tidsenliga trafikleder för ett lands industri och dess ekonomiska utveckling kan icke skattas nog högt. Därför har också denna fråga omfattats med mycket stort intresse i vidsträckt delar af vårt land och särskildt af det län, jag har äran representera, hvarifrån jag fått emottaga flera skriftliga framställningar i ämnet. Det skulle naturligtvis blifva en betydlig lättnad och besparing för trafiken, om hafsångare kunna gå direkt in i landet och upp till de olika lastningsplatserna, så att därigenom vid såväl in- som utförseln en dyrbar omlastning i Göteborg kunde undvikas. Herrarne minnas mycket väl förhållandena i Göteborg under förra året, då all trafik så småningom afstannade, därför att man icke kunde få omlastningen af de olika båtarna verkställd. Vänersbåtarna gingo alltmer tomma både upp och ned, och de stora järnvägar som gå ned till Väners hamnar, till Karlstad, Kristinehamn och Otterbäckens station, gingo nästan utan all godstrafik. Under sådana förhållanden hade det varit af allra största betydelse, om hafsångare kunnat gå direkt upp till dessa platser samt där fått mottaga last och afasta.

Nu framställde herr Fränckel den frågan: »Kan behovet verkligen vara så stort af att utvidga ifrågavarande trafikled, som här framhållits?» Ja, jag vill erinra därom, att kanaltrafiken å Trollhätte kanal många gånger varit i högsta grad ansträngd, så att

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

det varit ytterligt svårt för båtarna att där komma fram. Och icke nog med detta, utan naturligtvis innebär en sådan direkt trafik in i landet något mera och större, och då möjligheten att kunna undvika den dyrbara omlastningen i Göteborg är af stor betydelse, så är den lättnad en sådan trafikled bereder i många hänseenden oskattbar.

Vidare yttrade herr Fränckel, att det vore olämpligt att i dessa trakter af landet öka trafiklederna, då så många andra platser i landet behöfde förbättrade kommunikationer. Ja det är ju mycket riktigt, men jag vill påpeka, att den ökning i trafiken, som härigenom skulle uppstå, sprider sina verkingar långt inom landet äfven till trakter, där trafikförhållandena äro sämre. Så det torde i detta fall icke väga så mycket.

Herr Fränckel säger vidare, att både bergslagsjärnvägen och statens järnväg, som nu gå på ömse sidor af kanalen, skulle få minskad trafik samt således göra stora förluster, och det i järnvägarne nedlagda stora kapitalet skulle således icke kunna förräntas. Jag ber då få erinra därom, att den trafik, som söker sig fram kanalvägen, är i allmänhet tyngre gods och icke beroende af så hastig befordran som det, som går på järnväg. Det är helt annat förhållande med denna kanaltrafik, som bereder billigare frakter inifrån landet och ned till kusten. Järnvägen har däremot sin bestämda trafik, som i allmänhet icke rubbas af kanaltrafiken. Kanhända man är betänksam inför de stora summor, som det här gäller, men jag vill påpeka och är förvissad om att kanalen småningom skall både förränta och amortera sig, då det stora kapitalet är användt för produktivt ändamål, och under sådana förhållanden bör man icke vara så betänksam inför desamma.

Särskildt hvad Värmlands intressen beträffar, vill jag framhålla, att frågan är af ovanligt stor betydelse för denna provins. Det stora område i Värmland, hvars produkter söka sig ned till Vänerne, får genom den föreslagna kanalen en lätt, bekväm och billig utväg, som det för visso icke kan undvara. De produkter, som fraktas sjövägen, äro i allmänhet sådana, som icke tåla den dyrare järnvägstransporten, utan därför måste söka sig annan transportled. Jag anhåller därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Richert: Såsom ledamot i den s. k. kanalkommissionen ber jag att få yttra några ord. Denna kommission var såsom bekant sammansatt af representanter för de olika ämbetsverk, som handlägga kommunikationsfrågor, samt af sakkunniga på handels-, industriens och teknikens områden. Kommissionen hade ett drygt arbete sig ålagdt. Det gällde att afgöra, huruvida den nya kanalen skulle gå till Uddevalla eller Göteborg, om den skulle bibehållas såsom inlandskanal för transport af varor till och från västkusten,

eller utvidgas till en hafskanal för sjögående fartyg. Endast i ett afseende förelåg fullständig enighet bland dem, som förut yttrat sig i frågan, nämligen att den nuvarande kanalen är alldeles otillräcklig. Detta gäller icke så mycket kanalens djup som dess korta och smala slussar samt dess alltför skarpa krökar, hvilka hindra större pråmar och andra mer ekonomiska farkoster att trafikera kanalen. Kommissionen har, detta måste väl erkännas, allvarligt försökt att kombinera det ändamålsenliga med det ekonomiska. Den började med att slå ihjäl det visserligen vackra och fosterländska men för våra förhållanden alltför storartade projektet att genom en djup Sveakanal förbinda Östersjön med Nordsjön. Den tekniska utredningen har ådagalagt, att den framtida förbindelsen mellan Väneren och Mälaren samt öfverhufvud Sveriges inre vattenvägar böra byggas såsom verkliga inlandskanaler, liksom nuvarande Göta kanal, med högst 3 meters djup. Endast i afseende på de stora sjöarna Väneren och Mälaren har kommissionen gått något längre, då den förordat, att dessa stora bassänger genom korta och jämförelsevis billiga hafskanaler skulle förvandlas till upphöjda hafsbassänger, hvilkas hamnar genom sjögående pråmar kunde sättas i direkt förbindelse med alla europeiska farvatten.

*Om anslag för
anläggning af
ny färled mel-
lan Väneren
och Göteborg.
(Forts.)*

Mot kommissionens förslag ha såväl inom som utom Riksdagen riktats anmärkningar, som jag här skall försöka besvara. Man har sagt, att 4 meters djup är för mycket för en inlandskanal men otillräckligt för en hafskanal. Ängare med 1,300 tons lastdrygheit skulle icke kunna konkurrera med ännu större båtar. Det vore därför billigare och bättre att frakta gods från Väneren på pråmar till Göteborg och där omlasta det på 4,000 à 5,000 tons fartyg. Detta resonemang är riktigt i afseende å oceantrafik, men icke för trafiken å England, Tyskland och andra nära belägna länder, som till stor del torde komma att uppehållas genom sjögående pråmar. Jag tror därför, att kommissionen gjort ett riktigt val, då den blott förordat en hafskanal med minsta möjliga djup, 4 meter. En ännu djupare kanal skulle medföra ännu billigare taxor men och större amorteringskostnader. Genom att bygga slussarne till 5 meters djup har man i sin hand att framdeles, om så erfordras, ytterligare uppmuddra kanalen.

Mot kanaler i allmänhet har riktats den anmärkningen, att de icke kunna konkurrera med järnvägar, därför att de äro segelbara endast under en del af året. Men så långt ned som i Österrike räknar man liksom här med endast 250 dagars seglåtationstid. Öfver hela Europa ligger sjötrafiken till stor del nere på vintern. Försök att genom isbrytare hålla kanalerna öppna under vintern hafva visserligen blifvit gjorda i Preussen, och det gick mycket bra i tekniskt afseende men icke i ekonomiskt, ty ingen begagnade sig af den ökade möjligheten. Handel och sjöfart äro nu en gång för alla inriktade på ett relativt stillastående under vintern.

*Om anslag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg,
(Forts.)*

Man har talat om ofullständig utredning rörande kostnaderna för uppmuddring af hamnar, men denna osäkerhet har blifvit undanröjd genom det villkor, som reservanterna i afseende å utskottets förslag i detta hänseende uppställt. Genom samtal med ordföranden för Göteborgs stadsfullmäktige, professor Wijkander, har jag fått den uppfattningen, att man tryggt kan lita på att Göteborgs stad kommer att åtaga sig den erforderliga uppmuddringen nedanför bohusbanans bro, och friherre Falkenberg har i dag meddelat kammaren, att tre af de ifrågasatta Vänershamnarne utan tvifvel komma att på enskild väg upprentas. Jag tror liksom friherre Falkenberg, att detta af reservanterna uppställda villkor därigenom fyllt sin uppgift, och kommer liksom han att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag utan villkor.

Grefve Klingspor uttalade den farhågan, att upptagandet af ny segelled genom Vänern skulle medföra stora kostnader. Jag liksom grefve Klingspor har i utskottet tagit del af en skrifvelse till öfverste Hansen från en hamnkaptän, som på förfrågan lämnat det svaret, att 4 meter djupgående fartyg möjligen skulle nödgas gå på norra sidan af ett grund i stället för på den södra, och jag förstår icke, hur den ärade talaren ur detta beskedliga yttrande kunde deducera fram en muddringskostnad af ett par millioner.

En ärad kollega på stockholmsbänken har framhållit faran af att konkurrera med järnvägarne. Han framhöll, att i den del af landet, kanalen skulle genomgå, finnas goda järnvägsförbindelser, och att man är beredd på att ytterligare förbättra dessa förbindelser. Det är dock ett faktum, att järnvägsfrakten kostar minst dubbelt så mycket som kanalfrakt, och att hänvisa de trafikerande till förbättrade järnvägar är således att bjuda dem stenar i stället för bröd.

De skäl, som anföras i afseende å konkurrensen mellan kanaler och järnvägar, äro desamma som för 20 år sedan anfördes, då det var fråga om att ombilda de kontinentala vattenvägarne. Det har visat sig, att betänkligheterna voro öfverdrifna, och att vattenvägar och järnvägar icke konkurrera med utan komplettera hvarandra. Längs vattenvägarne uppväxa industrier, hvilkas produkter distribueras genom järnvägarne, och dessa få sin trafik och sina inkomster förbättrade, icke oaktadt kanalerna, utan tack vare kanalerna.

Man har sagt, att detta kanalbygge utan olägenhet kan uppskjutas, men så resonera säkerligen icke Trollhätte kanals trafikanter. Med hvarje år blifva förhållandena allt olidigare, med hvarje år ökas kostnaderna för markförvärf. Aldrig skall man kunna bygga kanalen så billigt som nu, då arbetslönerna äro relativt låga, och då vid Trollhätan finnes en arbetsstyrka af mer än 1,000 man under ledning af skickliga ingenjörer och utrustad med moderna arbetsmaskiner. Man har ofta och med rätta klandrat

statens planlöshet i afseende å byggnader, men aldrig skulle man synda mer i sådant afseende, än om man afskedade dessa 1,000 män för att nästa år anställa 1,000 nya arbetare på precis samma arbetsplats och precis samma arbete.

Man har gjort anmärkning mot rentabilitetskalkylen och ansett, att beräkningarna icke skulle komma att slå in. Detta är möjligt, ty mänskliga beräkningar kunna slå fel, och liksom civilministern kan också jag förklara, att i utlandet verkligen beräkningarna slagit fel, men i motsatt riktning mot hvad opponenterna antagit. Det har visat sig, att en rationell utveckling af kanalvägarne gifvit upphof åt en industri och en trafik, hvarom man aldrig kunnat drömma. På grund häraf har man på kontinenten med glädje mod offrat hundratals miljoner på vattenvägarne uveckling. Man har icke räknat med dessa företag såsom med vanliga aktiebolag. Man har anlagt en högre synpunkt än endast debet och kredit, liksom vi svenskar gjorde, då vi byggde våra stambanor. Jag kan anföra såsom ett exempel den tyska s. k. Mittellandkanalen, som färdig lär skola kosta, jag tror, 600,000,000 mark. Den är nu påbörjad och är ämnad att genomskära vattendelarne mellan fem flodsystem endast för att åstadkomma förbättrade förbindelser mellan dessa. I afseende på denna kanal kan jag citera herr Fränckels yttrande om Trollhättekanalen: »Jag är ingen profet, men jag förutsäger att den icke kommer att bära sig». Detta tror icke heller någon tysk man, allra minst kejsaren, som dock lagt hela sitt personliga inflytande i vågskålen till förmån för kanalens genomförande. Tysklands folk förstår penningens värde lika bra och kanske bättre än vi, men har lärt sig inse, att hvad som offras på vattenvägarne kommer landet till godo genom ökad uppsving i handel och industri, och framför allt genom industriens förstärkta konkurrensförmåga.

Det är första gången på 50 år som svenska Riksdagen står inför en i jämförelse med dessa exempel mycket blygsam utveckling af landets vattenvägar, och jag hoppas att Första Kammaren, som alltid främjat industriens och handelns intressen, skall gifva detta förslag sitt stöd. Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Efter de utmärkta och utredande anföranden angående den föreslagna kanalens nytta för Sveriges rike i allmänhet och för Vänerens uppland och de stora trakter, som ligga norr omi kanalen, isynnerhet de anföranden, hvilka i dag inför kammaren hållts dels af civilministern och dels nu af professor Richert, har jag naturligtvis mycket litet i samma väg att tillägga. Men då herr statsrådet och chefen för civildepartementet riktade sig mot den reservation, som af oss flera ledamöter i statsutskottet fogats till betänkandet, och därvid uttalade, att vi farit

*Om anslag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
(Forts.)*

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

väl strängt fram samt att vi kommit med ett underligt yrkande i denna stora fråga, och sade att det var underligt, därför att det kunde göra hela denna stora frågas utgång beroende af majoriteten inom stadsfullmäktige i Åmål, så vill jag svara därpå, att statsrådet vände sig något kritiskt mot reservationen, men talade icke om, huru han tänkt sig att det skulle tillgått, ifall vi icke skrivit reservationen, utan blott yrkat bifall till den kungl. propositionen blankt. Det gjorde däremot friherre Falkenberg, som yttrade sig i samma ämne, och han motiverade sitt förslag om bifall till den kungl. propositionen på sådant sätt, att han omtalade, att stadsfullmäktige i Karlstad och jag tror i Kristinehamn och äfven något annat samhälle, som hade att göra med dessa ofärdiga hamnar, på privata sammanträden, där frågan behandlats, beslutit att gå in på ungefär hvad reservationen innehåller. Friherre Falkenberg sade då: »Ja, reservationen har således redan gjort verkan, och något villkor torde därför icke behöfva fästas vid bifallsyrkandet.» Jag tror icke, att det slut han kom till var det rätta, ty hvad han berättade visar, att det var alldeles nödvändigt eller åtminstone mycket klokt att foga dessa villkor vid bifallsyrkandet, och alldeles säkert är, att hade vi icke skrivit detta i reservationen, så hade icke desse fullmäktige så hastigt fattat beslut eller varit så ifriga att gå in på dessa villkor. Nu har jag icke hört något från stadsfullmäktige i Åmål, det är sant, men däremot har jag läst många adresser från bruksägare i Värmland och andra personer därstädes, hvilkas ekonomiska väl och ve är i hög grad beroende af att denna kanal kommer till stånd, och det skulle vara ganska förvånande om, på samma gång jag läser i den kungl. propositionen, att hamnen i Åmål kan för en ringa penning sättas i stånd, civilministern skulle få rätt och denna fråga ramla på majoritetens hos stadsfullmäktige i Åmål ställning till frågan. Det tror jag icke, men jag tror det vara mycket rätt att foga detta villkor vid reservationen.

Herr Fränckel har talat med mycken skärpa angående ofullständigheten i räntabilitetskalkylen. Han begagnade det starka uttrycket, att den affärdats på ett par rader. Det tror jag icke, om man läst igenom alla de papper vi hafva fått i afseende på detta kanalförslag. Det har ganska mycket talats om det och om denna räntabilitetskalkyl. Den är grundad på kanalens natur att i början icke komma att kunna betala ränta på det nedlagda kapitalet; men man har genom probabilitetskalkyler, tagna från utlandet, ansett sig kunna bevisa, att inkomsterna komma att stiga så mycket under 40 år, att de under de sista åren blifva så stora, att på det hela kommer kanalen under dessa 40 år icke allenast att kunna förränta sig utan äfven amortera hela kapitalet.

Det var en siffra, som herr Fränckel talade om och som föreföll mig ganska märkvärdig. Det var, när han talade om, huru

många miljoner ton skickades från de svenska järnvägsstationerna, och han gjorde en jämförelse med de kvantiteter, som om 45 år möjligen kunde tänkas komma att gå genom denna kanal. Det tycker jag är ett ganska märkvärdigt sätt att göra jämförelse. Vi få väl hoppas, att vårt land utvecklats sig så, att dessa förhållanden skola blifva andra om 45 år, än hvad de nu äro.

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

Så en sak, som herr Fränckel *icke* talade om, nämligen det stora industricentrum, som vi alla varit med om att på senare år bevilja pengar till, de stora anläggningarna vid Trollhättan, där vi alla hoppas skola uppstå vår svenska storindustris centrum; och det är alldeles naturligt att, om detta industricentrum verkligen skall komma att blomstra, måste vi skaffa det så billiga frakter som möjligt. Det är naturligt, att om man kan få till detta industricentrum båtar, som gå direkt från alla hamnar vid Nordsjön och Östersjön, blir det stor skillnad mot om båtarna skola omlastas i Göteborg och godset sedan gå antingen på smärre fartyg eller på järnväg.

En annan sak, som herr Fränckel yttrade sig föga välvilligt om, var den i Kungl. Maj:ts proposition omnämnda arbetarstammen. Herr Fränckel sade: Ja, man har naturligtvis blott talat så, för att socialisterna skola rösta för saken. Och så tillade herr Fränckel, att när nu resorvanterna tänka på det, är det ju alldeles klart, att det icke är någon mening därmed, ty det kommer att taga så lång tid med dessa underhandlingar med diverse städer, att arbetarna hinna afskedas under tiden. Detta sista yttrande förvånar mig mycket, ty det fälldes strax efter det friherre Falkenberg haft ordet och talat om de hemliga sammanträden, där städerna afgjort saken, så det tyckes, som om det skulle kunna gå ganska fort. Det är för öfrigt icke någon bagatellsak med arbetarna. De äro 1,400 stycken, anställda hos staten själf såsom arbetsgifvare, och man räknar icke då dem som äro anställda hos entreprenörerna. Arbetarna äro till största delen bergssprängare och timmerkarlar. Herr Fränckel hänvisade dem till att taga arbete vid den nya banan Järna—Norrköping. Där finnes visserligen användning för bergssprängare, men jag tror, att det arbetet är något olika mot bergssprängningen nere vid Trollhättan, och hvad timmerkarlarna beträffar, vet jag icke, om de äro lämpliga att anställa där. Detta om arbetarna. Hvad ingenjörerna beträffar, som äro anställda i statens tjänst, är det icke säkert, att deras tekniska utbildning gått i den riktningen, att de lämpligen kunna användas vid dessa järnvägsbyggnader. Det vet jag åtminstone icke, och jag tror verkligen, att beträffande arbetarstammen och arbetsfältet där nere är det verkliga skäl, som tala för att bifalla Kungl. Maj:ts proposition just nu i år. Jag bryr mig icke om att tala om vikten att tillvarataga alla arbetarbaracker och arbetsma-

Om anslag för skiner som annars måste säljas, men det är också ett skäl, det kan anläggning af icke nekas.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den af oss vid be-
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
teborg.

(Forts.)

Herr Larsson, Knut: Det är med stor tillfredsställelse, som vi i Värmland mottagit detta förslag, som lagts fram för Riksdagen till afgörande, uti en fråga, hvori oenighet under så många år rådt. Det har stridits om huruvida kanalen skulle ledas öfver Uddevalla eller förbi Trollhättan. Nu ändtligen föreligger ett af alla myndigheter godkändt förslag till Riksdagens afgörande. Det är därför vi med så stora förhoppningar vänta på en god utgång. Den som aldrig så litet ägnat sin tanke åt den stora sjö, som heter Vänern, och det inhaf, som vi där hafva i landet, vet, huru många trafikleder som mynna ut vid denna sjö. Det är bergslagsbanan, som kommer långt norr ifrån; så hafva vi Nora—Vänerns järnväg, som kommer uppifrån Dalarna, på hvilken redan för flera år sedan hela Dalarnas trävaror transporterats till Kristinehamn och sedan öfver Vänern med pråmar. Och så hafva vi Otterbäckens järnväg, som går upp i bergslagen. Bergslagsbanan träffar Vänern vid tre utmärkta hamnar, som icke i något förslag äro omnämnda. Alltså har man förbindelse ända upp norr om Dalarna, och det är den naturliga utfartsvägen att komma ut till Vänern och sedan genom Trollhätte kanal och där lasta produkterna på fartyg, som kunna gå direkt i utrikes fraktfart. Det har under årens lopp i Värmland gjorts alla möjliga försök med dessa frakter och nu brukliga fartyg, men fartygen hafva varit för små. På Danmark har det gått. Man har också försökt med pråmar. Vänersfartyg, som skickats på England, hafva varit för små och fordrat för mycket bränsle med sig på vägen, så det bar sig icke. Dessutom voro de icke så sjödugliga, som det fordrades, att de skulle vara. Slutligen har försök gjorts med motorbåtar, som hafva stor lastdrygheit, därför att bränslet tager litet utrymme. De gingo på Lübeck, men det har icke gått bra. Fartygen voro för små. Nu föreligger detta förslag, och jag tror, att det är synnerligen lyckligt och väl funnet med detta 4-meters djup, då fartygen kunna uppnå en dräktighet af 1,000 à 1,300 tons, hvilket jag tror vara för dessa hamnar det lämpligaste.

Jag vill blott yttra några ord om ett par frakter för att visa, huru det i upplandet norr om Vänern är ställt med järnvägs- och sjötrafiken. Om man från vissa hamnar vid Vänern skickar trämassa på järnväg till Göteborg, är järnvägsfrakten 5:50, frakten på sjön 3 kronor. Omlastning har jag aldrig fått under 1 krona, fastän det står, att man skall få den för 25 öre. Sedan kostar frakten till Hull 4 shillings 6 pence, ungefär 4 kronor. Det finnes icke något förhållande mellan denna frakt på järnväg Kil—Göteborg för

5: 50, nära 6 kronor, och Göteborg—Hull 4 kronor. Man ser, huru järnvägsfrakterna för så tunga varor måste tynga industrien. Om kanalen blir färdig och man slipper omlastningen i Göteborg, skulle en ton trämassa från hamn vid Vänern till Hull kosta 6: 50 à 7 kronor, och om den skickas på järnväg 9: 50 kronor. Det är 3 kronor på en tillverkning inom Dalsland, Dalarne och Värmland, och för 200,000 tons trämassa gör det 600,000 kronor för dessa landsändar. Utom de järnvägar, som mynna ut i Vänern, finnes det kanalleder, som gå långt in i landet såsom Dalslands kanal, och förbi Seffle och Arvika, en del af Norsälven och Göta kanal, och dessa samla upp gods, som skulle kunna lastas för direkt fraktfart från Vänern till utlandet. Nu har staten på sista tiden fått full äganderätt till Trollhätte kanal och Trollhätteverken. Jag tror icke, att man kan säga, att staten alltför mildt gått till väga, då den blef ägare till Trollhätte kanal och Trollhätteverken. Nu hade man kunnat tänka sig, att, då staten blef ägare af Trollhättan, den stora insjön Vänern med alla dit utnynnande kommunikationsmedel för sin godstrafik till Göteborg skulle underlättas af staten genom kanalens utvidgning, så mycket mera som kanalen från år 1845 till närvarande stund icke undergått någon förändring. Staten har väl här skyldighet att icke täppa till detta utlopp utan försöka ställa det i öfverensstämmelse med nutidens fordringar, och alla myndigheter förklara, att nu är gränsen för kanalens trafikförmåga uppnådd. Kostnaderna för dessa upplag i Göteborg, denna omlastning af de små fartygen, som äro så oekonomiska — de lägga på industrien i landet så höga afgifter, att den näppeligen kan bära dem, i synnerhet om den skall kunna vara konkurrenskraftig. Dessutom böra vi tillägga kostnaderna för alla uppfrakter till Vänern, kol och rudimaterier för en tillverkning af cirka 100,000 tons cellulosa, som kommer i fartyg från England och lastas om i Göteborg. Kan jag passa på fartygen, då de komma till hamnen i Göteborg, så kan jag få lasten någorlunda billigt öfverförd i prämar, men skall jag lägga upp lasten vid hamnen och hämta den från upplaget, fördyras rudimaterierna för tillverkningen af trämassa med 2: 50 per ton.

Dessutom är det en annan sak. Man har nu fått färdigt projektet till Inlandsbanan, och man har trott, att denna bana också skulle kunna frakta malm ner till mellersta Sveriges järnvägar. För min del får jag säga, att jag tror det icke. Jag tror, att frakterna äro alldeles för stora. Men en sak vet jag, att det har försökts af några af Värmlands järnbruk, som mutat in Tuollavaara, att därifrån frakta malm, oaktadt de få omlasta malmen i Göteborg i kanalbåtar, och ändå hafva de beräknat, att denna malm på grund af den högre järnprocenten skulle stå dem relativt billigt. Om denna malm kunde tagas öfver Narvik och in genom Göta kanal med 1,000 tons fartyg upp till järnverken, skulle det finnas

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

Om anslag för de största utvecklingsmöjligheter för att Värmland, Dalsland och anläggning af Västmanland ånyo skulle intaga den rangposition, som de en gång ny farled mellan Vänersborg och Göteborg. innehåft med afseende å järntillverkning.

En ärad talare har sagt att, om kanalen icke komme till stånd, man kunde tänka sig en dubbelspårig järnväg genom Västergötland eller något sådant. Ja, de sakerna stå icke alls i någon paritet med hvarandra. Denna kanal är den enda utfartsvägen för ett oerhördt stort trafikområde och det dit strömmande godset från alla håll, och om det industriella uppsvinget såsom jag hoppas genom den kanalen blir ännu större, blir dess trafikerande ännu mycket större än det nu har varit.

Jag förstår så väl, att man har stora betänkligheter inför ett sådant anslag som detta, och det är ett gammalt ordspråk, som säger, att de äldsta i församlingen alltid skola vara försiktiga, och det tror jag också. Men, mina herrar, har man rätt att vara försiktig, när det gäller ett sådant mål som detta, en trafikled för en så oerhördt stor del af vårt land, som västerut har Norge och till östra kusten har för långt, men naturlig utfart i Vänern, som genom denna kanal förvandlas till en hafskust? Dit hafva de kortare väg och dit gå deras produkter. Och, mina herrar, jag tänker på dessa tusentals unga män, som gå till tekniska skolor för att utbilda sig för industrien, och på dessa tusentals arbetare, som ägna sig åt industrien, och jag tänker på våra bruksägare, som bevittna att den norrländska malmen levereras till Lübeck billigare än de kunna erhålla den fattiga malmen i mellersta Sverige vid sina hyttor, och jag frågar, om icke betänkligheterna hos oss måste falla. För dessa unga män, för detta unga Sverige, som har mod och djärfhet att tro på Sveriges framtid såsom ett industriland — för deras skull böra vi icke rygga tillbaka för ett företag, som är så genomtänkt, så väl planerat som detta. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Wijkander: Jag har antecknat mig som reservant mot utskottets hemställan utan att angifva syftemålet. Med anledning häraf och för att beröra Göteborgs ställning till frågan skall jag be att få yttra några ord.

Som bekant, går antagligen den uppmuddring, som vore afsedd att äga rum nedanför bohusbanans bro, till emellan 100,000 och 150,000 kronor. Jag har icke något uppdrag utaf stadsfullmäktige i Göteborg att här göra något uttalande, och det har där icke förekommit något vare sig enskildt eller offentligt sammanträde i ärendet, men jag tvekar likväl icke att uttala som min mening, att icke kommer det från Göteborgs stadsfullmäktiges sida att läggas något hinder för uppmuddringen. Detta dock icke därför, att Göteborgs stad skulle hafva något större intresse af den ifrågasatta utvidgningen, ty det är nog för kammarens ledamöter

bekant, att det inom Göteborg finnes ett parti, som anser att en sådan hamnutvidgning snarare skulle vara till skada för Göteborgs handel än motsatsen. Jag är dock för min del utaf en annan uppfattning, i det jag tror, att om detta företag kommer till stånd och handel och näringar i en stor del af vårt land däraf befordras, skall det ock i viss mån komma staden till godo. Men det är icke den synpunkten, som här blir den bestämmande, utan den, att om det visar sig, att Göteborgs hamn i något afseende ej uppfyller berättigade kraf och fordringar ställas på samhället att få dessa uppfyllda, har ännu aldrig från stadsfullmäktiges sida mött något motstånd emot en dylik förändrings genomförande. I sammanhang härmed ber jag att få nämna, att redan nu legat inne hos Kungl. Maj:ts förslag att uppmuddra Göta älf på ifrågasvarande sträcka icke till 4 meters djup utan till ett djup af 6—9 meter, och detta förslag var redan af stadsfullmäktige godkändt, så att någon fara för att Göteborgs stad icke skulle uppmuddra hamnen till 4 meters djup föreligger icke.

Men, mina herrar, om jag också därför ej skulle tveka att bifalla reservanternas framställning, kommer jag dock att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändradt. Jag gör detta därför att jag anser, att det bra litet tyder på någon mera storslagen uppfattning inom Riksdagen, om Riksdagen, då det är fråga om att bygga en kanal för en kostnad af några och tjugu miljoner, vill göra detta förslag beroende på huruvida några enskilda korporationer vilja för ändamålet anslå några tiotusental eller hundratusental kronor — det finns icke någon proportion mellan dessa tal. Jag anser detta vara en föga vacker bild för framtiden, om Riksdagen beviljar detta anslag med sådana villkor, att om t. ex. en af de mindre städerna invid Väneren skulle vägra att för ändamålet anslå 10- eller 20- eller 30,000 kronor, frågan därför skall uppskjutas på obestämd tid.

Jag anser äfven ett annat skäl, som här framstälts, vara buret af samma anda, då man talar om otillförlitligheten af de verkställda beräkningarna och menar, att häri skulle ligga ett skäl att uppskjuta det hela. Äfven om man bortser från svårigheten eller omöjligheten att få fullt tillförlitliga trafikberäkningar i detta fall, där det rör sig om så sväfvande faktorer, föreställer jag mig, att detta icke bör kunna vara för Riksdagen afgörande. Vi hafva hört att, om det kungl. förslaget antages, kostnadssumman skulle kunna förränta sig efter en viss räntefot och inom ett visst antal år, och vi hörde nyss en sakkunnig person uttala sin öfvertygelse, att verkligheten komme att ställa sig till och med fördelaktigare än de gjorda beräkningarna. Men antag nu också, mina herrar, att trafikinkomsterna komme att i verkligheten utfalla under hvad man beräknat och möjligen kunde komma att visa en brist på 100- eller 200,000 kronor om året eller kanske mera, så öfver-

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Väneren och Göteborg.
(Forts.)

Om anslag för repade gånger gifvit i understöd åt enstaka ångbåtslinjer. Skall ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

stiger detta i allt fall icke de belopp, svenska Riksdagen upp-
repade gånger gifvit i understöd åt enstaka ångbåtslinjer. Skall
då, när det är fråga om att öppna en större del af vårt land för
vidgad handel och industri och göra detta i så stor skala, att det
kan betraktas vara en lifsfråga för denna landsdel, det vara skäl
att uppskjuta företaget därför, att det kan blifva fråga om en miss-
räkning på dylika belopp?

Man säger vidare, att saken borde uppskjutas därför att det
för närvarande råder lågkonjunktur i vårt land, men, mina her-
rar, vi bygga väl icke heller för detta år eller nästa år, utan vi
bygga väl för årtionden och ändå längre tidrymd?

Det talades om ett tusental arbetare, som skulle behöfva af-
skedas, om arbetet ej komme till stånd, men frågan är nog af be-
tydelse för långt flera arbetare än de nämnda. Ja, det måste väl
anses vara en fördel för staten att under lågkonjunkturer, då ar-
betsprisen äro jämförelsevis låga, kunna ha tillgång till dessa ar-
betare, på samma gång dessa arbetare få tillfälle att, då det är
ondt om arbete, förtjäna sitt bröd. Jag anser det ur national-
ekonomisk synpunkt vara för staten lämpligt att ställa sina arbe-
ten så, att de blifva förlagda till de tidpunkter då det är ondt
om arbete och minskade då det är godt om arbete. Dessa syn-
punkter hafva för öfrigt så värtaligt blifvit från statsrådsbanken
framställda, att jag ej vidare behöfver uppehålla mig härvid.

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr Odelberg, Theodor: Då icke någon af de talare, som
uppträdt på eftermiddagen, yrkat bifall till utskottets förslag och
icke heller någon af statsutskottets ledamöter, hvilka tillhört ma-
joriteten, begärt ordet, anhåller jag, herr talman, att få yttra
några ord.

Under alla de år jag tillhört Riksdagen vet jag knappt någon
gång, då jag icke lämnat min röst till frågor, som rört förbättrade
kommunikationer och som kommit ifrån Kungl. Maj:t. Men denna
gång har jag varit mera tveksam, då det förefallit mig mindre
välbetänkt att under de tider, som nu råda och då vår finans-
minister har all möjlig svårighet att uppleta skatteobjekter för att
få debet och kredit att gå ihop i budgeten, man skall låna några
och 20 miljoner för att tillskapa en kommunikationsled genom en
del af vårt land, hvilken förut är jämförelsevis såväl lottad i af-
seende på kommunikationer som den del af landet, om hvilken
här är fråga. Det synes mig äfven, att man kunnat begära att
något tidigare under riksdagen få denna kungl. proposition, hvari-
genom man haft större möjlighet att tänka sig in uti densamma.
Utredningen förefaller mig äfven i vissa afseenden mindre till-
fredsställande.

Åf propositionen finner man, att chefen för civildepartementet

grundat förslagets räntabilitet hufvudsakligen på en förhoppning att inom loppet af 20 år skulle den godstrafik, som nu äger rum på kanalen, vara fördubblad. Ingen skulle lifligare än jag önska, att så blefve förhållandet, men det förefaller mig dock något väl sangviniskt att kalkylera på detta sätt. Trä och järn äro hvad som hufvudsakligen transporteras på kanalen, och jag tror icke att civilministern kan föreställa sig, att våra skogar tåla vid en sådan åderlätning allt fortfarande under 20 år, att man kan tänka sig att trämasseexporten skulle i så väsentlig mån kunna ökas, och jag undrar äfvenledes, om en sådan framtid kan bebådas för vår järnindustri, att man äfven på detta område kan tänka sig möjligheten af en så ofantligt storartad ökning.

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

Vidare kan ifrågasättas, huruvida så låga fraktsatser, som hittills tillämpats, kunna fortfarande bibehållas, då det blir fråga om att dels förränta ett anläggningskapital af mellan 20 och 30 miljoner kronor, dels ock att trafikera kanalen med fartyg af ända till 1,300 tons. I den mån fraktsatserna måste höjas, blir äfven järnvägarnas förmåga att konkurrera större, och man kan ock vara fullt förvissad om att järnvägarnas fraktsatser under seglationstiden komma att nedbringas så mycket som möjligt.

Vidare har jag af utredningen funnit, att man icke har någon större säkerhet för eller åtminstone ej någon absolut visshet om att alla de ifrågavarande hamnarna skola blifva uppmuddrade till erforderligt djup, ehuru väl man sagt, att alla vederbörande i de olika städerna vid Vänern skulle vara villiga därtill äfvensom att staden Göteborg skulle vara villig att uppmuddra Göta älf. Reservanterna hafva ock därför velat uppställa hamnarnes och Göta älf's uppmuddring såsom villkor för kanalens byggande, men detta torde väl ej kunna anses lämpligt.

Så tillkommer en annan omständighet, som varit för mig särskildt vägande och som ej med ett ord omtalas i den kungl. propositionen. Som herrarne veta, har det sedan lång tid tillbaka varit fråga om att reglera vattenståndet i Vänern, och denna reglering torde nog blifva alldeles nödvändig, om staten skall kunna fullt utnyttja vattenfallen vid Trollhättan. Man har hittills ryggat tillbaka därför i följd af de dryga kostnader, som skulle uppstå därigenom att hamnarna vid Vänern finge byggas om och äfven uppmuddringar i farlederna verkställas. Företages nu en uppmuddring af Vänerns hamnar med anledning af kanalbygget, tro väl herrarne, att, om några år härefter en ytterligare uppmuddring skulle blifva erforderlig till följd af en reglering af Vänerns vattenstånd, dessa städer skulle vara villiga att underkasta sig ett dylikt arbete? Vore det ej därför önskvärdt, att, samtidigt som kanalförslaget framlägges, Riksdagen äfven finge del af de förslag, som äro uppgjorda för Vänerns reglering, hvilken dock förr eller senare måste ske?

Om anslag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
(Forts.)

På de skäl jag sålunda anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nyström, Carl: Sedan jag hade den oförsiktigheten att begära ordet, hafva en hel del talare uppträdt och med förträffliga argumenteringar styrkt det som också är min åsikt, att det ifrågavarande företaget, som af så många sakkunniga behandlats och förordats, bör komma till stånd. Man tänke sig blott den framtidssynen, att man en gång vid Vänern skulle hafva framför sig skådespelet af fartyg, som, lastade med de rika produkter, hvilka finnas i dessa trakter, gå ned direkte till hafvet utan all omlastning och dylikt. Det är då måhända ursäktligt, om man låter sådana utsikter öfverglänsa de betänkligheter, hvilka här framförts särskildt af den siste ärade talaren, om, bland annat, eventuella förändringar uti Väterns vattenstånd och dylikt. För mig fördunkla icke dessa farhågor den ljusa bild, som af sakkunniga män här framställts för våra ögon, hvarför jag ock med lifigaste öfvertygelse vill gifva mitt bifall till det kungl. förslaget.

Herr Hedenlund: Herr talman, mina herrar, det är endast med yttersta tvekan jag vågat taga till ordet i denna fråga, till hvilken jag i det längsta har ställt mig tveksam, dels med hänsyn till Trollhätte kanals trafikförmåga eller gränsen för densamma och dels med tanken på huruvida de ekonomiska uppoffringar, som det här gäller att göra, i verkligheten skola komma att motsvaras af de fördelar, som genom desamma skulle vinnas. Men sedan jag dels i egenskap af revisor vid det nuvarande kanalverket och dels på annat sätt öfvertygat mig om kanalens trafikförmåga och äfven sökt förvissa mig om att denna gräns snart är uppnådd, och sedan jag slutligen tagit del af den räntabilitetskalkyl, som uppgjorts, och jag funnit denna icke alltför sangvinsk, har min ställning till denna fråga blifvit alldeles klar. Jag anser nämligen, att man icke bör skjuta ifrån sig den stora fördelen af gynnsamma och förbättrade vattenkommunikationer och jag håller före, att det finns ingenting, som så kan upprycka ett lands industri eller som är så ägnadt att föra fram dess naturliga resurser som just dessa vattenvägar. Man har framhållit vårt lands för närvarande ogynnsamma finansiella läge, och jag vill visst icke göra några blomstermålningar; framför allt vill jag erinra om att för att erhålla denna kanalbyggnad måste man beträda lånevägen. Men å andra sidan får jag säga, att i förevarande fall förskräcker mig ej den stora summan, som man måste utgifva, ty jag ber att få betona, att här gäller det icke någon export af kapital, utan en stor del af kostnaderna kommer att gå till arbetslöner under tider, då en stor del af vårt folk lider utaf arbetsbrist. Det har från många håll förmenats att det skulle vara fördel-

aktigt att uppskjuta denna sak, men om man har klart för sig, att den bör blifva en verklighet, så vill jag instämma med hvad herr civilministern yttrade, att det skulle vara en malplacerad sparsamhet att vänta, ty om företaget skall utföras, kan ingen lämpligare tidpunkt tänkas för att sätta arbetet i gång än den nuvarande, då konjunkturerna äro låga samt arbetspriserna ej alltför uppdrifna.

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

Tiden är så långt framskriden och debatten har så länge pågått, att jag ej längre vill taga kammarens tid i anspråk, dock ber jag att ännu få tillägga en sak. Med de resurser, som den elektriska kraften vid Trollhättan erbjuder, finnes all möjlig förutsättning för att på dessa platser under tidernas lopp skall samlas en stor industri, därest allt göres hvad som kan göras till kommunikationernas underlättande.

I valet emellan Kungl. Maj:ts förslag och reservanternas, skulle jag helst vilja gå på den kungl. propositionen, men då jag tror, att reservationen har större utsikt att vinna framgång till följd af det villkor, som vid densamma är fästadt, tillåter jag mig att yrka bifall till densamma.

Grefve Klingspor: Det var med anledning af herr Richerts yttrande som jag begärde ordet. Han sade att han förvånade sig öfver att jag kunde deducera 2 miljoner i kostnader för en eventuell liten uppudring i Vänern. Förhållandet är ju det, att det finnes två farleder som nu användas. Om den ena farleden hafva personer, som känna till förhållandet, sagt, att den knappast numera är användbar, och i afseende å den andra, att denna kan användas, ehuru man möjligen behöfver vidtaga vissa åtgärder för att ställa den i ordning. Om dessa åtgärder vet man icke, till hvilka summor de kunna gå, förrän den saken är fullt undersökt, och det är därför som jag tror, att det vore klokt att först noggrant undersöka detta, innan man beslutar sig för ett så storartadt arbete som det ifrågavarande.

Då det var fråga om att bygga bohusbanan höjdes också varnande röster, men man lyssnade icke till dem utan Riksdagen antog förslaget om banans byggande, men huru mycket mera kostade den icke än hvad man tänkt sig och hvarpå berodde väl detta? Jo, det berodde på felaktiga undersökningar, och man hade ej reda på en del saker, som kommo till synes, då arbetet började. Det är för sådana extra tillägg, som man bör taga sig till vara, och därför vore alltid bäst att låta företag af denna art föregås af noggranna undersökningar, det har man nytta af. Det är väl icke så angeläget att just nu vid denna tid besluta i denna sak. De arbetare, som finnas vid Trollhättan, komma efter hvad känt är att där vara sysselsatta hela året, och man tror också, att de möjligen kunna hafva sysselsättning därnere ännu ett eller an-

*Om anslag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
(Forts.)*

nat år. Detta vet man ju icke så säkert, men där återstå ännu många vidlyftiga dyrbara och besvärliga arbeten, så att jag för min del är fullt förvissad om att, då vi här samlas nästa år, har arbetsledaren vid Trollhättan icke behöft afskeda arbetsstyrkan. Jag tror därför också, att det af denna anledning är klokt att dröja ännu ett år med att fatta beslut i denna sak.

Man har vidare pointerat, att genom denna kanalbyggnad komma alla hamnarna vid Vänern att ligga såsom om de låge vid världshafvet. Detta är dock kanske väl mycket sagdt. Vi veta, att de hamnar, som nu finnas vid Västerhafvet, äro för fartyg som hafva ett djupgående af 5, 6 ända till 7 meter, och jag har hört sägas i dag, att i afseende å en hamn, som nu har 6—7 meters djup, skulle detta vara otillräckligt, hamnen bör vara ännu en meter djupare, d. v. s. 8 meter, om oceanångarna skola kunna anlöpa denna hamn. På dessa stora ångare fraktas varor till högst väsentligt billigare priser, än på de fartyg, som nu äro föreslagna att gå in i Vänern genom den nya kanalen. Det är väl därför fråga, om icke det ställer sig billigare med frakterna att befakta dessa stora fartyg till Göteborg och lasta om dem där på den nuvarande ångbåtsflottan och att sedan på prämar få in godset till hamnar vid Vänern. Och den stora ångbåtsflotta, som nu användes just för det ändamålet att frakta varor ifrån Göteborg till Väners hamnar, hvad skulle den väl få för sysselsättning, om den skulle undanträngas af dessa 4 meters djupgående fartyg? Undanträngd blefve den för visso, men ej kommer den att blifva ersatt af våra svenska fartyg utan helt säkert af andra nationers fartyg, och detta blefve någonting, som åtminstone icke kunde lända till fördel för ägarne af den mindre ångbåtsflotta, som nu går i trafiken på Vänern.

På dessa skäl och många andra, som skulle kunna läggas till dem, tror jag, att det vore klokt och välbetänkt, om Första Kamraren gillade statsutskottets hemställan om uppskof.

Herr statsrådet greve Hamilton: Jag skall be att få upptaga till bemötande några af de invändningar som blifvit framställda mot Kungl. Maj:ts proposition i den mån de icke redan blifvit bemötta af föregående talare.

Greve Klingspor och herr Fränckel ställde sig båda på utskottets ståndpunkt, men att döma af hvad de mera såsom i förbigående yttrade angående det föreliggande förslaget, tror jag mig kunna sluta till att de i själfva verket intaga en från utskottets ganska skiljaktig ståndpunkt. Enligt dessa herrars mening tyckes det icke alls vara fråga om att uppskjuta denna sak till nästa riksdag, utan de framkastade tankar, som synas mig gifva anledning till den misstanken, att de i själfva verket äsyfta ett mycket längre undanskjutande. Detta synes mig likväl ganska egendomligt efter den ut-

redning, som här förevarit, och jag vågar till herrarna hemställa, hvilken effekt detta i verkligheten skulle medföra. Nu är denna utredning afslutad — den är för öfrigt, efter hvad jag tror att alla sakkunniga skola erkänna, väl gjord — men är det så, att vi vilja eller anse, att detta förslag bör ligga nere tills vidare för att tagas upp någon gång i framtiden — jag vet ej hur länge herr Fränckel anser det bör töfva innan hans betänkligheter i afseende å konkuransen med järnvägarna försvunnit — torde det väl vara tydligt att denna utredning då är förlegad, och då återstår icke annat än att börja om med frågan på nytt. Det är således icke något uppskof man åsyftar, det är ett förklarande att denna för landet så ytterst viktiga fråga skall läggas ned. I samband härmed yttrade grefve Klingspor, att det icke kunde annat än lända till frågans gagn om den finge ligga till sig något, och han förmenade äfven, att det nog kunde behövas att ännu en gång syna de beräknade byggnadskostnaderna i sömmarna. Jag tillåter mig dock fästa uppmärksamheten på tvenne saker, för det första, att jag tror icke vi behöfva gå synnerligen långt i riksdagsannalerna för att finna, att man fått ångra sig därför att man ej i rätta ögonblicket accepterat ett föreliggande förslag, och det andra är att, om herrarna afslå detta förslag under yrkande att byggnadskostnaderna, mot hvilka ingen anmärkning gjorts, ånyo skulle synas i sömmarna, då frågar jag, hvem skall göra detta och hvar skall man finna den sakkunniga myndighet, hvilken på detta område må tillmätas större auktoritet än de mycket sakkunniga män som sysslat med denna fråga?

Grefve Klingspor talade i sitt senaste anförande om denna farled på Väneren, hvilken han i sitt första yttrande såg hota med en kostnad på miljoner kronor — nu gick han dock ej längre än att han förklarade, att man borde undersöka saken. Ja, mina herrar, får man då ej tillmäta någon betydelse åt det yttrande, som den mest sakkunniga i detta fall, nämligen lotsmyndigheten på Väneren afgifvit, då han säger, att här är icke fråga om någon annan undersökning än att afgöra, på hvilken sida om ett grund fartygen skola gå fram.

Äfven herr Odelberg talade om, att man ej kunde rimligtvis tänka sig att kunna få sådana kolossala kvantiteter trävaror att exportera från Vänerens hamnar, som i förslaget beräknats, och en så ofantlig export af malm, som Kungl. Maj:t antagit. Men kalkylen är ingalunda hufvudsakligen baserad på en väsentligt större ökning af förädlade trävaror, ingalunda på någon nämnvärd ökning af malmexporten, om man också enligt min tanke mycket väl bort kunna räkna med större ökning af malmexporten. Man har räknat med dessa godsslag, men man har därjämte räknat på stenkol för införsel och på fabriksprodukter för utförsel. Vidare har man talat om dessa fartygstyper som skulle trafikera den nya kanalen, och att det skulle vara så oekonomiskt att an-

*Om anslag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
(Forts.)*

Om anslag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
(Forts.)

vända fartyg upptill 1,300 tons. Men detta är dock ett ganska egen-
domligt resonemang. Jag har sett det återgifvet i en af våra dag-
liga tidningar i dag. Ena minuten säger man, att erfarenheten har
visat, att det är oekonomiskt att använda sjögående fartyg, som gå
upp till 1,300 tons, och att vi därför icke skola bygga kanalen för
4 meter djupgående fartyg, andra minuten — den andre talaren
jag åsyftar gjorde sig skyldig till samma motsägelse — varnar man
för att utländingen på grund af fartygscerten skall uttränga våra
egna sjöfartsidkare. Antingen det ena eller det andra! Jag tror,
att det är ekonomiskt med dessa sjögående fartyg, men i hvarje
fall tror jag icke, att man kan tala om, att man må låta bli så-
dana för att det är oekonomiskt, i samma ögonblick som man ta-
lar om, att utländingen skall frestas att här sätta in sina fartyg. Med
afseende å faran därför ber jag att få framhålla, att det, att en
kanal kan trafikeras af fartyg intill 1,300 tons, ej innebär, att den
kommer att trafikeras *uteslutande* af sådana fartyg. Medeltonnaget
kommer naturligtvis att gå ned betydligt lägre än det nyss nämnda.

Då man för öfrigt talat om, att det icke skulle vara lämpligt
att hafva sådana fartyg för trade på utlandet från Vänerns ham-
nar, tillåter jag mig fråga: hvaraf kommer det sig då, att just så-
dana fartyg, som här är fråga om, i så stor utsträckning besöka
våra kusthamnar, icke blott de stora centralpunkterna, såsom Göte-
borg och Malmö eller sådana orter, där det finnes anledning att
vänta stora frakter, såsom Oxelösund och Luleå, utan äfven myc-
ket mindre hamnar vid Östersjön och på vår västra kust? Om
man gjorde en 3 meters kanal, som många ju ifrå för, skulle, så-
som herrarna veta, den kanalen ej kunna befaras med fartyg af
mer än 550 tons dräktighet. Jag har låtit generaltullstyrelsen upp-
göra en statistik öfver vissa hamnar, i hvilken intagits sådana år
1908 inklarerade, jämväl utländsk hamn anlöpande fartyg, som la-
stade från 550 till 1,300 tons. Af den statistiken finner man bland
annat följande — jag skall blott räkna upp några få siffror, som
kunna vara ganska belysande — att t. ex. i Oskarshamn under
nämnda år inklarerades 96 fartyg med en dräktighet af 550—1,000
tons och 17 med en dräktighet af 1,000—1,300 tons, samt att
motsvarande siffror voro för Sölvesborg 26 och 9, för Helsingborg
248 och 33, för Råå 27 och 33, för Gäfle 133 och 42, för Härnö-
sand 45 och 19 samt för Sundsvall 107 och 14. Jag har i Gäfle
själf haft tillfälle att se den ganska lifliga sjöfart, som bedrivs
med sjögående prämar från Oder och Weser, hvilka komma upp
med stenkol och gå ned med trä eller malm. Och jag kan verk-
ligen ej finna, hvarför, när man vid dessa hamnar anser det för-
delaktigt att använda sådana typer, man ej skulle finna det fördel-
aktigt att använda dem här.

Man har vidare talat om denna arbetsstyrka, som är sysselsatt
vid kanalen, och man har sagt, att det väl icke finnes något

tvifvel om, att icke dessa arbetare kunna få anställning på annat håll. Herr Fränckel gjorde en beräkning, att det skulle finnas behof vid järnvägsbyggnader af 4,000 arbetare. Ja, det är ju möjligt, att så kan vara fallet. För min del har jag åtminstone delvis tänkt på arbetarne och icke så litet på, att i dessa tider, då det väl icke är så stort öfverflöd på arbetstillfällen, det skulle vara fördelaktigt, om man sluppe afskeda arbetare, men framför allt har jag tänkt på, hvilken fördel det är för staten att på den ifrågavarande platsen få behålla dessa arbetare, som äro vana, och att, när man har arbetsmaskiner i gång där, fortfarande få sysselsätta dem på samma plats. För så vidt det gäller detta arbetes fullbordande, har staten icke någon glädje af att dessa arbetare möjligtvis skulle kunna få sysselsättning vid byggandet af järnvägen Norrköping—Järna.

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg. (Forts.)

En talare menade, att talet om, att arbetarne skulle afskedas, nog icke var mycket att fästa sig vid. Han var öfvertygad om, att, när nästa år komme, man skulle finna att icke en enda arbetare afskedats. Ja, det är sant, att det äfven nästa år kommer att för Trollhätteverken finnas arbetare där. Jag kan naturligtvis endast återgifva hvad som meddelats mig, men det har meddelats mig af chefen för verket, att det arbete, som då kommer att pågå där, tager på sin höjd 50 man eller så i anspråk. Atminstone 1,000 arbetare måste under året afskedas.

Herr Fränckel erinrade vidare därom, att jag hade uttryckt min tacksamhet för det sätt, på hvilket statsutskottet behandlat propositionen. Han sade, att jag egentligen bort mera uttrycka min tacksamhet för att statsutskottet icke gått trafikberäkningarna närmare på lifvet. Han ansåg, att det var en mycket lätt sak. Själf gjorde han detta, men han gjorde det endast i ett fall, och jag skall be att få hålla mig blott till det. Han frågade, om kamraren verkligen kunde tro, att, då fraktmängden på statens järnvägar uppgår endast till omkring 10,000,000 tons, fraktmängden på Trollhätte kanal skulle kunna uppgå till 6,000,000 tons. Han observerade icke, att han där jämförde förhållandet vid statens järnvägar nu med förhållandet vid kanalen 40 år härefter. Herr Fränckel är ju en gammal erfaren järnvägsman, och han vet således, att i fråga om statens järnvägars fraktförhållanden precis liksom i fråga om Trollhätte kanal gjort sig gällande en bestämd lag för trafikens ökning, och han vet, att under den tid, som statens järnvägar varit i gång, trafiken på de samma fördubblats i medeltal hvart tionde år. Jag undrar, om det är för djärf att antaga, med den utveckling, som Sverige nu går till mötes och med den utsträckning, som statens järnvägar efter all sannolikhet komma att få, denna lag äfven skall gälla fortfarande, och att således 40 år härefter det vid statens järnvägar är fråga icke om 10,000,000, utan om den siffra ökad enligt nämnda lag. Om så är förhållan-

Om anslag för det, är det så orimligt att antaga, att samtidigt kanaltrafiken nått upp till 6,000,000 tons? Det synes mig verkligen icke vara för djärft.

anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.

(Forts.)

Jag har tillåtit mig framhålla, att dessa trafikberäkningar gjorts med all möjlig försiktighet. Man har med afseende å såväl industriens som trafikens utveckling tagit hänsyn endast till de förhållanden, som hittills förekommit. Man har icke alls gifvit sig in i några fantastiska drömmier om, att framtiden skulle medföra en raskare utveckling. Den beräkningen tycker jag ändå icke på något sätt vederlagts af min ärade vän, herr Fränckel, och jag undrar, mina herrar, om, ifall ni gjorde er besvär att gå tillbaka 40 år i tiden, ni icke själfva skulle fråga eder: var det möjligt att vi kunde tänka oss, att utvecklingen skulle blifva sådan, som den nu blifvit, och om man sedermera går tillbaka ytterligare 40 år från den tidpunkten, skulle man icke ändå mera falla i förvåning, att vi kommit dit vi kommit? Hvarför skola vi, som herr Fränckel, greve Klingspor och herr Odelberg tyckas göra, tro, att vi nu nått kulmen? Jag är fullkomligt öfvertygad om, att Sverige hädanefter som förut skall lugnt och säkert gå framåt, och därför är jag också öfvertygad, att det är välbetänt och klokt att vidtaga åtgärder för att främja denna utveckling.

Man har också uttalat tvifvel om, huruvida det är så lämpligt att låna under dåliga konjunkturer. Ja, jag gör icke anspråk på några större statsfinansiella insikter, men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på, att det belopp, som det detta år är fråga om, icke lär inverka på lånebehovet, och icke heller lär hvad som är begärdt för nästa år komma att tvinga oss ut på lånevägen. Men jag undrar, om ni, mina herrar antagonist, ämna drifva den satsen, att vi skola sluta med lånevägen. Om ni önska, att dess anlåtande skall inskränkas, kan jag förstå ert tal, när man kommer in på frågorna om banor till Skellefteå och Piteå, men jag kan knappast förstå, att det är så berättigadt, när det är fråga om ett företag, som dock, efter hvad alla mänskliga beräkningar tyckas gifva vid handen, skall blifva ett företag, som betalar sig.

Herr Odelberg, Theodor: Har jag ställt mig tveksam förut med afseende å de beräkningar, som äro gjorda angående den ökade godskvantitet, som skulle framföras på Trollhätte kanal, har efter statsrådets anförande all tvekan hos mig försvunnit. Statsrådet sade, att han icke räknade på trä och järn, utan på stenkol. Det förefaller mig besynnerligt, att, då staten börjar öfverbygga sina vattenfall och uppför en kraftstation vid Trollhättan afsedd att i en framtid uttaga 200,000 hästkrafter, då staten för stora summor inköper vattenfall för järnvägsdrift, då staten offrar betydliga belopp för att föra torffrågan framåt, då staten med ett ord gör stora uppoffringar för att göra oss oberoende af utländskt bränsle,

— att man då kalkylerar räntabiliteten af Trollhätte kanal på att utländskt bränsle skall användas inom landet i betydligt större utsträckning än förut.

Vidare har herr statsrådet sagt, att det ej var fråga om att sänka Vänerens lågvattenyta. Det har dock varit fråga därom. Jag vet ej, hvarför man annars skulle rygga tillbaka för en reglering af Väneren, emedan det skulle blifva så stor kostnad för alla hamnar vid Väneren. Det *har* således varit fråga om att sänka vattenytan. Är ej mera fråga därom, utan allenast om att bibehålla den vid det nuvarande, borde det hafva varit omtaladt i propositionen.

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänerlan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

Herr Fränckel: Jag hade icke tänkt att yttra mig vidare i den här frågan, men herr statsrådet har varit så god och uppkallat mig. Han har nämligen för sin del dragit den slutsatsen af mitt yttrande i förmiddags, att jag hade en annan uppfattning än den, som var uttryckt i statsutskottets betänkande. Ja, det har jag och det har jag heller icke motsagt, då jag i förmiddags yttrade mig. Jag har nämligen den uppfattningen, att den utredning, som här nu föreligger, möjligen torde föranleda en ytterligare sådan och således uppskof af ena eller andra anledningen, och statsrådet förvånade sig öfver, att man kunde hafva en sådan uppfattning, men mina herrar, hvad är det då för utredningsmyndigheter som behandlat denna fråga? Går man till betänkandena, koncentrera de sig alla kring *en* sakkunnig person, som gjort utredningarna, och som efter mitt förmenande gjort dem på ett utmärkt bra sätt, men det är dock denna enda auktoritet, på hvilken man har att stödja sig, och således är det ju icke så underligt, att man i afseende å vissa punkter, där man icke är af samma uppfattning som undersökaren, önskar, att förhållandena måtte undersökas ännu bättre.

Då jag i förmiddags hade ordet, trodde jag, att det skulle föra för långt att gå in på själfva detaljerna i kanalfrågan, men efter jag nu fått ordet igen, skall jag be att få bemöta vissa anmärkingar, som gjorts med afseende å yttranden, som från min och mina meningsfränders sida fällts.

Man säger, att det icke är något nytt att bygga kanaler som komplement till järnvägar och att det visat sig vara mycket nyttigt på andra ställen. Men hvar? Jo på de ställen, där järnvägarna icke längre kunnat uppfånga den stora trafik, som funnits. Man har i detta fall framdragit Tyskland. När började Tyskland att i stor skala bygga kanaler — det bygger sådana fortfarande? Jo, då de dubbelpåriga järnvägarna voro så öfverlastade med gods, att de icke längre kunde föra fram allt, då gick man öfver på kanalbyggande, men ej för att konkurrera med sina egna järnvägar, som man här ämnar göra.

Man har vidare sagt, att trafikerandet af kanalerna här är fullt jämförligt med trafikerandet af kanalerna i Tyskland

Om anslag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
(Forts.)

med afseende på de hinder, som vintern lägger i vägen för sjöfarten. Är det verkligen någon af herrarne, som icke håller med om, att våra vintrar äro så väsentligt mycket längre, att äfven detta förhållande spelar in, då man skall bedöma, i hvad mån vintern verkar till förmån för järnvägstrafiken? Jag tror, att det här påpekade förhållandet, att vissa industrier ligga nere under vintern, förändrat sig högst betydligt sedan järnvägarna tillkommit. Jag mins från den tid jag själf var delägare i en bruksegendom efter Kolbäcksån, innan Västeråsbanan kom till, att man måste föise sig med förråd för hela vintern och för detta ändamål nedlägga stora kapital och förlag, samt att man till och med var utsatt för betydlig förlust på den grund, att de behållningar man hade under vintermånaderna till följd af prisfall på råmaterial måste afskrifvas för det löpande året. Jag tror ej, att man skall göra sig någon förhoppning, att kanalen i detta fall skall hafva stor inverkan på de industriella företag, som begagna sig af densamma.

Behovvet af ombyggnad af Trollhätte kanal har ju från åtskilliga håll betonats, och därom är intet tvifvel, att en sådan ombyggnad skall komma till stånd. Men går man tillbaka till hvad dåvarande chefen för Trollhätte kanal yttrade, när det var fråga om en så beskaffad ombyggnad år 1903, skall man finna, att denna chef då, när kanalen ägdes af ett bolag, ansåg, att, innan man skrede till utförande af ett så beskaffadt, dyrbart företag, som då var i fråga, nämligen för Sveakanalen, man först borde vidtaga betydliga förändringar med den nuvarande kanalen, hvilket kunde i stor utsträckning ske. Det är ej mer än fem år sedan detta uttalande afgafs, och dock ser man, att inom regeringen man i detta fall kommit så långt, att man icke vill taga hänsyn härtill. I synnerhet bör man således kunna nöja sig med mindre i afvaktan på den stora ombyggnaden.

Hvad är det nu i första rummet, som gör det så hinderligt på Trollhätte kanal för dess ändamålsenliga trafikerande? Efter de upplysningar jag fått, lär svårigheten till stor del vara beroende på de tidtabeller, som ångbåtarna nu begagna mellan Göteborg och Vänern. Jag har från ganska tillförlitligt håll fått konstateradt, att dessa båtar, som gå mellan Göteborg och Vänern, arrangera det så, att de på lördagskvällen gå från Göteborg för att få begagna söndagen som trafikdag, och då är det klart, att på måndagsmorgonen många båtar komma fram till Trollhätte slussar. Men trafikanterna kunna väl ej därför begära, att man skall bygga ny kanal, utan de få väl underkasta sig, att, om de själfva vilja rota ihop sig för att komma fram på en och samma dag, de riskera att få vänta. Det är ju hinderligt, men det bör väl ej i och för sig nu betinga en ombyggnad af kanalen.

Man har vidare framhållit såsom en så viktig faktor för kanalens ombyggnad, att man skulle bli befriad från omlastning i

Göteborg. För min enskilda del anser jag, att de dimensioner, till hvilka man slutligen kommit för denna kanal, 4 meters segeldjup med 5 meters slussar, är ett mycket lyckligt grepp, men jag tror icke, att man skall öferskatta omlastningsbestyren och tro, att man genom att slippa dem skall vinna så betydliga belopp. I statsrådsprotokollet står upptaget, att omlastningskostnaderna i Göteborg äro beräknade till 25 öre per ton, och att de varor, som nu skulle gå direkt in i Vänern, utan att omlastas, skulle kunna belöpa sig till 960,000 tons. Gör man en beräkning på grund af detta, finner man, att hela besparingen med kanaltrafik utan omlastning skulle gå till 240,000 kronor, och med kännedom om, huru dessa båtar äro beskaffade, tror jag att man ej ens kommer upp till denna siffra.

Här har vidare framhållits, att man måste gå öfver på större båtar, om man ville hafva billigare frakter, d. v. s. med andra ord att, inom viss gräns, ju större båten är, desto billigare frakter kan jag få. Hur förhåller sig då med den tid, som båtarna behöfva, när de komma fram till en sådan hamn som Göteborgs? Jag har hos järnvägsstyrelsen inhämtat, att järnvägsstyrelsens certepartier för de ångbåtar som föra stenkol för närvarande innehålla den bestämmelsen i afseende å lossning, att det skall lossas 500 tons på 10 timmar. Detta betyder, att 2,000 tons kol, som gå i de vanliga båtarna, som transporterat kol, skola lossas på 48 timmar. Tro herrarne då, att dessa 1,300 tons båtar skola underkasta sig att gå ett dygn upp och ett dygn ned genom slussarne och till Vänern utan att begära högre frakt? De komma naturligtvis att höja frakten, och denna höjda frakt, som båten tager, kommer ju att verka minskande på den besparing, som skulle vinnas genom direkt frakt till Vänern. Jag tror, att vi böra behandla denna fråga med största försiktighet, ty det är odisputabelt, att man ej får de fördelar, som äro förespeglade, och det är också ett af skälen, hvarför jag tror, att denna fråga borde ytterligare begrundas, att nämligen dessa kommersiella hänsyn äfven böra få sitt beaktande.

Statsrådet klandrade oss vidare för att vi från vår ståndpunkt klandrade den utredning, som förelåg i den kungl. propositionen, angående räntabiliteten. Ja, mina herrar, det är andra gången, som vi i dag hört från statsrådsbanken, huru det varit tänkt, att man skulle komma till räntabilitet. Man går ut från »sannolikheter», och på dessa sannolikheter vill man stödja sig. Jag erkänner gärna med honom, att man har svårt att komma längre, men när man går på sannolikheter, skall man hålla sig inom siffror, om hvilka man är öfvertygad, att de skola ernås, och det är jag för min del öfvertygad om icke är fallet med dessa.

Jag sade i förmiddags, att man i den kungl. propositionen behandlat räntabilitetskalkylen mycket lösligt och, här läser man

*Omanlag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
(Forts.)*

Om anslag för
anläggning af
ny farled mel-
lan Väners-
borg och Gö-
teborg.
(Forts.)

på sid. 35: »Detta hindrar icke, att kanalafgifterna bestämmas så, att företaget blifver fullt räntabelt. De första årens förluster få ersättas af de senare årens vinster. Jag erinrar dock, att kanalafgifterna enligt beräkning skulle äfven med detta mål för ögonen kunna i stort sedt lämnas orubbade.» Man har således här sagdt, att man icke kan sätta ned taxorna. Vi måste behålla dem och om vi få den godskvantitet, som här är tänkt, kunna vi *möjligen* bereda ränta på den kanalaneläggning, som nu är ifrågasatt. Jag vill önska, att denna spådom må gå i fullbord, när en gång kanalen kommer att fullbordas, men det lär väl ej kunna motsägas, att, så som frågan nu föreligger, vi, som skola besluta stora lånebelopp utom dem, om hvilka i förmiddags talades, ej kunna hindra, att de bristande annuiteter, som uteblifva och som de skattdragande skola betala, måste ökas, och då återkommer jag till hvad jag sade i förmiddags: äro tiderna sådana, att man nu bör minska sina inkomster och öka ränteutgifterna för sina annuiteter? Det är af dessa skäl som jag fortfarande måste hålla på, att tidpunkten är sådan, att ett uppskof är önskligt. Huru långt det bör göras, anser jag böra blifva beroende på arbetet med utredningen af de punkter, hvarmed vi ännu icke äro på det klara.

En ärad talare på värmlandsbänken ansåg det vara statens skyldighet att hålla kanalen i sådant skick, att den kunde taga mot frakter, som ej kunde komma fram med den för närvarande. Jag får verkligen säga om honom, att aptiten växer, medan man äter. Det kan man säga om värmländingarne. Hafva de ej fått banor, till och med varit med om att besluta en inlandsbana, som berör deras bästa trakter; hafva de ej redan kanaler, som fylla behovet inom vissa gränser? Den är för oss för liten, säger man, vi vilja hafva en större. Jag undrar, hvad värmländingarne skulle säga, om representanter för en landsdel, som fått en smalspårig bana, komme och sade till staten: vår smalspåriga bana kan ej upptaga trafiken, bygg en ny bredspårig! — Jag tror svaret blefve: Vi skola göra det när våra tillgångar det medgifva, men tills vidare få ni nöja er med den trafik ni ha och som enligt vårt förmenande kan räcka ännu många år, innan det kan bli fråga om att gå till sådana depenser.

Det har för resten framhållits, att, om Riksdagen nu icke kunde besluta den stora nya kanalen, utan allt för stora kostnader skulle betingas för den förbättring som borde kunna göras på den gamla kanalen, så att trafiken där ännu under åtskilliga år kunde fylla behovet, då kan man fråga, om ej undersökning vore på sin plats äfven därom, huruvida man ej kunde uppskjuta utförandet genom att hjälpa sig fram med sådana ändringar, som behöfde göras.

Jag tror således, att ur alla synpunkter statsutskottet haft grundade skäl att hos Riksdagen hemställa, att man ej måste för-

hasta sig i frågan, i synnerhet som det är så många viktiga faktorer, som spela in och hvilka behöfva begrundas, innan man går till utförandet.

Jag vidhåller det yrkande jag förut framställt om bifall till utskottets förslag.

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg.
(Forts.)

Herr Larsson, Knut: Jag skall be att med några ord få bemöta ett par af de föregående talarne. En talare sade, att det kanske icke är fullt utredt, att det icke skulle blifva billigare att med små fartyg frakta godset ned till Göteborg och där lasta på ett stort fartyg. Det är precis hvad som nu praktiseras, och om den saken har jag absolut erfarenhet, att, om jag har fyra fartyg och fyra ångpannor att elda och kanske tio mans besättning på hvart och ett af fartygen eller tillhopa fyrtio mans besättning samt dessutom har att betala en krona i omlastning i Göteborg äfvensom prämhyra, det ovillkorligen blir dyrare, än om det stora fartyget lägger sig uppe hos en själf i hamnen och man får lasta det där — det kan jag försäkra.

Sedan har det talats om att Väneru kanhända icke är trafikabel. Ja, hvem känner till detta bättre än lotsarna på Väneru, som nu funnits i ungefär 50 år, d. v. s. icke samma personer ha varit lotsar under denna tid, men det har funnits lotsar där i 50 år? Och dessa lotsar borde veta hvar skären finnas och om man kan komma fram där med fartyg, som fordra 4 meters djup. Så det skälet tror jag vi kunna lämna.

Sedan har man ock vändt sig mot utskottets utredning. Ja, när man anlägger en ny järnväg i en trakt, så kan man ju hysa ganska stora tvifvel om utredningens riktighet, då man ju ej på förhand kan veta, huru trafiken kommer att ställa sig i denna nya trakt, som järnvägen skall trafikera. Men här är det fråga om en kanal, som funnits i detta skick sedan år 1845. Där finns en fullständig statistik, som visar, hurusom industrien oupphörligt vuxit, och att tonnaget ökats mer och mer ända upp till 1,200,000 tons. Och där finnes det ju gamla leder byggda. De sakkunniga kunna bedöma, hvad berg de hafva att räkna med, då de skola bygga sina slussar. Skall någonsin en utredning kunna vara tillförlitlig, så måste det väl vara just i detta fall.

En ärad talare talade också om konkurrensen mellan kanalen och järnvägen. Ja, det är roligt att höra, att denne talare är så öm om järnvägen. Men hvem är det, som skall betala denna frakt? Det måtte väl ändå till sist vara trafikanterna eller den industri, som där är belägen. Tro herrarna, att om man i frakt för trämassa till Göteborg på järnvägen får betala kr. 5,50, man icke skall försöka att få 3 kronor i stället på kanalen. Kan man dessutom få upp stora fartyg, så att man blir af med 1 krona i omlastning och dessutom slipper prämhyra i Göteborg, så är det väl

Om anslag för ock en stor fördel. Man vinner 3 kronor per ton endast på den artikeln, och för Dalarne, Värmland och Dalsland blir det en fraktvinst af 600,000 kronor på trämassa. Jag talar icke om järnet. För trämassa har jag faktiskt aldrig betalt under 1 krona för omlastning i Göteborg.

(Forts.)

Sedan nämnde den ärade talaren, att han själf varit delägare i ett bruk, som hade fått ha sina produkter lagrade öfver vintern. Ja, öfver den station, som jag har att göra med, ställer sig frakten för järn på järnväg till Göteborg kr. 6,20 per ton och på ångbåt till kr. 3,50. Om man tillverkat järnet så sent som sista dagen i december månad och får ha det lagradt ända till början af april, skulle man ändå ha en vinst af att vänta och skicka järnet kanalvägen i stället för att skicka det på järnvägen. Det senare skulle gå till mera än frakten kanalvägen jämte ränta under 3 månader.

Jag kan icke annat än fortfarande vidhålla, att, då staten har satt sig i besittning af Trollhätte vattenfall och Trollhätte kanal, han såsom ägare måste vara förpliktigad att försöka underlätta trafiken inom ett så oerhördt trafikområde som Vänerns med dess tillopp af vattenleder och järnvägar, hvilka senare gå ända upp mot Dalarne och Härjedalen. Man har talat om Inlandsbanan. Jag tror för min del, att när utvidgningen af kanalen kommit till stånd, skall Inlandsbanan om den bygges från Lappland till dess den träffar nu befintliga järnvägslinjerna från Sveg till Vansbro, skola dessa linjer ingå som led i Inlandsbanan, och söder om Vansbro finnas äfven färdiga järnvägslinjer för trafiken. Där finnes bergslagsbanan, som på 2 ställen träffar Väneren, och där man kan lasta på utlandet, om kanalen är utvidgad. Dessutom har man Mora-Vänerns järnväg till Kristinehamn, där likaledes god hamn finns. Sedan har man möjligheten att leda en del trafik öfver Nora bergslags järnväg till Otterbäcken med sin hamn. Jag tror, att den s. k. Inlandsbanan söder om Vansbro kommer att dela sig på dessa trafikleder, och att det sedan blir bibanor blott i dalgångarna, som leda ned till Väneren då den är segelbar, och under vintern då Väneren är frusen kommer godset att gå från bibanorna dels på bergslagsbanan till Göteborg, dels till Uddevalla på Uddevalla-Lelångens järnväg. Jag säger, att jag tycker, att det är en plikt för staten att göra något. Och skulle Riksdagen nu besluta att icke göra något, tycker jag, att det är Riksdagens skyldighet att vända sig till Kungl. Maj:t och begära en utredning om, på hvilka villkor kanalen skulle kunna utlämnas till den enskilda företagsamheten. Ty att stänga den går icke an. Jag vidhåller mitt yrkande.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag skall endast be att få replikera herr Odelberg.

Herr Odelberg fäste sig, tycktes det mig, väl mycket vid, att

herr statsrådet talade om, att stenkol skulle utgöra en af de produkter, som komme att mest föras fram på kanalen. Det är ju möjligt, att herr statsrådet tryckte för mycket på stenkålet. Men det är dock naturligt, att i de stora industricentra, som skola bildas i Trollhättetrakten, och där elektrisk kraft användes så mycket, man äfven kommer att behöfva stenkol. Detta blir särskildt fallet i Vänerens stora uppland, där industri redan har börjat blomstra upp, och där man hoppas, att den skall komma att blomstra ännu mera.

Men det var ett annat yttrande, som herr Odelberg hade, och som var alldeles vilseledande. Det var hans yttrande om regleringen af Väneren. Han sade, att denna reglering skulle ha den följden, att vattenytan skulle komma att sänkas så, att hamnarna blefve odugliga. Nu är det så, att det är alldeles afgjort, att lågvattenytan icke kommer att sänkas det minsta. Högvattenytan kommer att sänkas, men icke lågvattenytan. Det argumentet synes mig således vara af noll och intet värde.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt förekommit följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i punkten a) af den utaf grefve A. F. Wachtmeister m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation; och 3:o) att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till det under 2:o) här ofvan upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår hvad statsutskottet hemställt i punkten a) af sitt utlåtande n:o 164 och antager det förslag, som innefattas i punkten a) i den af grefve A. F. Wachtmeister m. fl. vid utlåtan det afgifva reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänerborg och Göteborg.
(Forts.)

Om anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg. (Forts.) Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 50.

Punkten b).

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Då kammaren nyss bifallit den af oss afgifna, till betänkandet fogade reservationen, skall jag be att få yttra några ord till försvar för det yrkande, som vi reservanter gjort med afseende å herr Strömbergs motion. Förhållandet är det, att det finnes en hel mängd små lägenhetsinnehafvare vid Trollhättan, som komma att få lämna sina lägenheter. Dessa komma att exproprieras, när denna kanal blir en verklighet. När staten öfvertog Trollhätte kanals fastigheter, upprättade den ett kontrakt med dessa små lägenhetsinnehafvare, som gick ut på, att, om staten skulle behöfvat deras grund och hus, staten skulle få taga dem enligt en värdering, som skulle göras enligt lagen om skiljemän af 1887, men med det tillägget, att värdet aldrig skulle få bli högre än det taxeringsvärde, som dessa fastigheter voro åsatta 1904. Nu är förhållandet, att dessa taxeringsvärden äro oskäligt låga. Jag skall be att få tala om, att där finnes en lägenhet, som är taxerad till 8,000 kronor, men i hyra ger 1,500 kronor, samt att en annan fastighet är taxerad till 3,500 kronor och gifver i hyra 678 kronor. Nu vore det ju bra hårdt för dessa lägenhetsinnehafvare att bli af med sin egendom för ett så lågt värde som dessa taxeringsvärden. Man kan visserligen säga, att de icke behöft gå in på den klausul, som förelades dem år 1905. Men de hade hvad man kallar »knifven på strupen». De hade icke annat att göra än att foga sig. Därför ha vi reservanter föreslagit, visserligen icke att man skall gå med på herr Strömbergs motion, ty den går ut på, att värdena skola bestämmas enligt lagen om skiljemän 1887, men att värdet skall bestämmas »till det belopp, hvartill efter värdering enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 byggnader af enahanda slag anses kunna uppföras, dock med afdrag för den värdeminskning ifrågavarande byggnader kunna anses hafva undergått i jämförelse med nya sådana».

Jag anser detta vara en humanitetsfråga, som det vore skäl att antaga. Och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren, på gjord proposition, afslog utskottets hemställan och antog det

förslag, som innefattades i punkten b) af den af greve A. F. Wachtmeister m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation.

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hof-rätter.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 8 och 11 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 165, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hof-rätter jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en den 19 mars 1909 till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 135) hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

dels godkänna vid propositionen fogade förslag till aflöningsstater för rikets hofrätter att tillämpas från och med år 1910,

dels godkänna vissa villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i nämnda stater upptagna aflöningsförmåner,

dels förklara, att enhvar, som med eller efter ingången af år 1910 tillträdde befattning i någon af rikets hofrätter, skulle vara pliktig att underkasta sig ifrågavarande villkor och bestämmelser,

dels, i fråga om sättet för genomförande af den föreslagna indragningen af visst antal notariebefattningar vid hofrätterna, godkänna af departementschefen härutinnan framställt, i statsrådsprotokollet intaget förslag,

dels förklara, att de förutvarande innehafvare af öfriga befattningar i hofrätterna, hvilka, oaktadt härtill berättigade, icke före den 1 november 1909 anmälde, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt ofvannämnda villkor och bestämmelser och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda behållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranleddes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem, dock att, mot befrielse från åliggande skyldighet att bekosta renskrifning, till befattningarna i fråga anslagna renskrifningspenningar skulle upphöra att utgå samt att i stället för sportler, som i sammanhang med löne regleringen komme att indragas, skulle utgå godtgörelse, beräknad efter medeltalet af den inkomst, tjänst innehafvare kunde anses hafva åtnjutit af sådana indragna sportler under den senast förflutna tid, så vidt möjligt ej understigande fem år, därför denna inkomst kunde utrönas,

dels besluta

ej mindre, att de tjänstemän och hofrättsposter, hvilka såsom öfvertaliga icke blefve å de nya staterna uppförda, skulle, i den mån ej ofvanberörda i fråga om notariebefattningarna föreslagna

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hof-rätter.
(Forts.)

särskilda bestämmelser till annat föranledde, samtidigt som de nya staterna trädde i kraft uppföras å allmänna indragningsstaten, än äfven att å allmänna indragningsstaten uppförda öfvertaliga befattningshafvande skulle vara berättigade uppå de löner jämte ålderstillägg och de tjänstgöringspenningar, hvaraf de vid öfverflyttningen vore i åtnjutande; dock med skyldighet dels att, i händelse de, efter förflyttning till indragningsstaten, erhöle annan ordinarie befattning å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, i allo frånträda aflöningsförmånerna å indragningsstaten, såvida de understege eller vore lika med de nya aflöningsförmånerna samt, där-est aflöningsförmånerna å indragningsstaten öfverstege berörda nya aflöningsförmåner, vidkännas mot de senare svarande afdrag, dels ock att, när de, kvarstående å indragningsstaten, uppnått 65 lefnads-år, åtnöjas med pension å indragningsstat, motsvarande den del af aflöningsförmånerna, som vore att hänföra till lön jämte ålderstillägg, dels ock höja de i riksstaten under andra hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag för Svea hofrätt med därunder lydande justitiestat från 698,787 kronor till 787,837 kronor eller således med 89,050 kronor, för Göta hofrätt med därunder lydande justitestat från 482,913 kronor till 528,763 kronor eller sålunda med 45,850 kronor samt för hofrätten öfver Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat från 211,213 kronor till 227,463 kronor eller sålunda med 16,250 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition hade utskottet till behandling förehaft två inom Riksdagen väckta motioner, nämligen:

motionen n:o 71 i Första Kammaren, af herr *K. J. Ekman*, som hemställt,

att Riksdagen, med ändring af de utaf Kungl. Maj:t föreslagna stater för rikets hofrätter, ville bevilja nedannämnda tjänstemän följande aflöningsförmåner, nämligen: två aktuarier, en arkivarie och sju notarier i Svea hofrätt hvardera 2,800 kronor i lön, 1,700 kronor i tjänstgöringspenningar och 300 kronor i ortstillägg eller sammanlagdt 4,800 kronor; en aktuarie, en arkivarie och 4 notarier i Göta hofrätt hvardera 2,800 kronor i lön och 1,700 kronor i tjänstgöringspenningar eller sammanlagdt 4,500 kronor; samt två notarier i hofrätten öfver Skåne och Blekinge 2,800 kronor i lön och 1,700 kronor i tjänstgöringspenningar eller sammanlagdt 4,500 kronor; äfvensom för hvar och en af samtliga dessa tjänstemän i rikets hofrätter tre ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, att tilläggas lönen efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring,

samt motionen n:o 251 i Andra Kammaren, af herr *R. Johansson* i Jönköping, hvilken hemställt,

att Riksdagen ville besluta sådan ändring i hvad Kungl. Maj:t föreslagit i proposition, n:o 135, angående reglering af löneförhål-

landena m. m. vid rikets hofrätter, att samtliga vid dessa domstolar anställda förste vaktmästare och vaktmästare erhöle rätt jämväl till ett andra ålderstillägg å 100 kronor efter 10 år.

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hofrätter.
(Forts.)

Utskottet hade i detta utlåtande på åberopade grunder hemställt, att Riksdagen måtte

a) i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med afslag å herrar Ekmans och Johanssons ofvannämnda motioner godkänna aflöningsstater för rikets hofrätter att tillämpas från och med år 1910, så lydande som utskottets utlåtande utvisade;

b) besluta, att under ifrågavarande lönestater skulle införas följande bestämmelse:

»Denna lönestat träder i kraft den 1 januari 1910 under förutsättning att Kungl. Maj:t dessförinnau meddelar föreskrift därom, att sekreterarna, advokatfiskalerna, aktuarierna och arkivarierna skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst 6 timmar hvarje söckendag»;

c) godkänna vissa i utlåtandet angifna villkor och bestämmelser föråtnjutande af de i nämnda stater upptagna aflöningsförmåner;

d) förklara, att enhvar, som med eller efter iugången af år 1910 tillträdde befattning i någon af rikets hofrätter, skulle vara pliktig att underkasta sig ofvanberörda villkor och bestämmelser;

e) godkänna af departementschefen framställt, i statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementsärenden den 19 mars 1909 intaget förslag om sättet för genomförande af den föreslagna indragningen af visst antal notariebefattningar vid hofrätterna;

f) förklara, att de förutvarande innehafvare af öfriga befattningar i hofrätterna, hvilka, oaktadt härtill berättigade, icke före den 1 november 1909 anmälde, att de ville underkasta sig den nya aflöningsstaten samt ofvannämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranleddes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem; dock att, mot befrielse från åliggande skyldighet att bekosta renskrifning, till befattningarna i fråga anslagna renskrifningspenningar skulle upphöra att utgå samt att i stället för sportler, som i sammanhang med löneregleringen komme att indragas, skulle utgå godtgörelse, beräknad efter medeltalet af den inkomst, tjänstinnehafvare kunde anses hafva åtnjutit af sålunda indragna sportler under den senast förflutna tid, såvidt möjligt ej understigande fem år, därför denna inkomst kunde utrönas;

g) besluta

ej mindre, att de tjänstemän och hofrättsposter, hvilka såsom öfvertaliga icke blefve å de nya staterna uppförda, skulle i den

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hof-rätter.
(Forts.)

mån ej ofvanberörda i fråga om notariebefattningarna föreslagna särskilda bestämmelser till annat föranledde, samtidigt som de nya staterna träda i kraft, uppföras å allmänna indragningsstaten, än äfven att å allmänna indragningsstaten uppförda öfvertaliga befattningshafvande skulle vara berättigade att uppbära de löner jämte ålderstillägg och de tjänstgöringspenningar, hvaraf de vid öfverflyttningen vore i åtnjutande; dock med skyldighet dels att, i händelse de, efter förflyttning till indragningsstaten, erhöle annan ordinarie befattning å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, i allo frånträda aflöningsförmånerna å indragningsstaten, så vida de understege eller vore lika med de nya aflöningsförmånerna samt, därest aflöningsförmånerna å indragningsstaten öfverstege berörda nya aflöningsförmåner, vidkännas mot de senare svarande afdrag, dels ock att, när de, kvarstående å indragningsstaten, uppnått 65 lefnadsår, åtnöjas med pension å indragningsstat motsvarande den del af aflöningsförmånerna, som vore att hänföra till lön jämte ålderstillägg;

h) höja de i riksstaten under andra hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag för Svea hofrätt med därunder lydande justitiestat från 698,787 kronor till 770,337 kronor eller således med 71,550 kronor, för Göta hofrätt med därunder lydande justitiestat från 482,913 kronor till 518,763 kronor eller sålunda med 35,850 kronor samt för hofrätten öfver Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat från 211,213 kronor till 222,963 kronor eller sålunda med 11,750 kronor.

Af de under Svea hofrätts och Göta hofrätts aflöningsstater upptagna anmärkningar lydte anm. 1 sålunda:

»Såsom pensionsunderlag skall för hofrättsråd och fiskal gälla det belopp, hvartill lönen uppgår efter afdrag af 600 kronor för hofrättsråd och 300 kronor för fiskal.»

Bland de under mom. c) åsyftade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de föreslagna löneförmånerna skulle här intagas följande:

»att president, ledamöter och fiskaler äga årligen åtnjuta sommarferier, presidenten och enhvar af ledamöterna en och en half månad samt fiskalerna enhvar efter hofrättens bestämmande högst en och en half månad.»

Vid mom. c) hade reservation afgifvits af grefve P. O. L. *Klingspor*, som ansett, att i stället för bestämmelsen: »att president — — — — högst en och en half månad» bort införas följande bestämmelse:

»att president, ledamöter och fiskaler äga årligen åtnjuta sommarferier, presidenten och enhvar af ledamöterna två månader samt fiskalerna enhvar efter hofrättens bestämmande högst två månader.»

Grefve Klingspor: Det är ett par ändringar, som jag skall be att få föreslå i staten för så väl Svea som Göta hofrätt. Löneregeringskommittén hade föreslagit, att sekreteraren i Svea hofrätt skulle erhålla en aflöning af 6,000 kronor jämte 2 åldersstillägg, hvaradera å 500 kronor, och således kommit till en slutaflöning af 7,000 kronor. Af aflöningen skulle 2,000 kronor utgöra tjänstgöringspängar, hvadan den egentliga slutlönen skulle bli 5,000 kronor. Dessutom skulle han erhålla ett ortstillägg af 400 kronor. För sekreteraren i Göta hofrätt föreslogs samma belopp med undantag af ortstillägget. Men enligt Kungl. Maj:ts förslag skola såväl sekreteraren i Svea hofrätt som sekreteraren i Göta hofrätt erhålla 3 åldersstillägg, och komma således båda till samma slutlön af 5,500 kronor. Mot denna förhöjning har jag ingen anmärkning att göra. Men till följd af denna förändring komma sekreterarne i Svea och Göta hofrätter att få högre pension än sekreteraren i hofrätten öfver Skåne och Blekinge län. När frågan var före i löneregeringskommittén reserverade vi oss några stycken mot, att det skulle bli olika pensioner för sekreterarne i hofrätterna. Af olika anledningar föreslogo vi, att pensionerna skulle sättas lika. Men enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle sekreteraren i Skånska hofrätten i pension få 5,000 kronor, men sekreterarne i Svea och Göta hofrätter få 5,500 kronor. I betraktande af de pensionsbelopp, som tillfalla presidenter, nämligen 6,000 kronor, och hofrättsråd, 5,600 kronor, kan man anse, att 5,500 kronor är något för högt för sekreterarna. Jämför man beloppet med den pension, som lämnas till härads höfdingar, nämligen 5,000 kronor, kan man med skäl säga, att en pension af 5,000 kronor för sekreterarne i hofrätterna är ett lämpligt belopp. Då frågan var före i statsutskottet, hade det ju varit lämpligast att göra anmärkning, men jag märkte icke då, att den förändringen hade gjorts, utan var i den tro, att pensionsbeloppen voro bestämda så, som löneregeringskommittén hade föreslagit.

Jag tager mig nu därför friheten att yrka, att för sekreterarne i Svea och Göta hofrätter såsom pensionsunderlag tages 5,000 kronor.

Anmärkning 1 å sid. 15 och 16 i utskottets betänkande skulle alltså komma att lyda sålunda:

»1. Såsom pensionsunderlag skall för hofrättsråd, sekreterare och fiskal gälla det belopp, hvartill lönen uppgår efter afdrag af 600 kronor för hofrättsråd, 500 kronor för sekreterare och 300 kronor för fiskal.»

Jag föreslår således att såsom pensionsunderlag för sekreterarne sättes det belopp hvartill lönen uppgår efter afdrag af 500 kronor. Då får man för sekreterarne i dessa två hofrätter liksom i Skånska hofrätten ett pensionsunderlag af 5,000 kronor. Jag yrkar denna förändring i statsutskottets förslag.

*Om reglering
af löneförhål-
landena m. m.
vid rikets hof-
rätter.
(Forts.)*

Friherre Gripenstedt: Det finnes ju ett visst fog för det yrkande, som framställts af grefve Klingspor. Men det hade varit fördelaktigare, om det blifvit framställt i utskottet, såsom den ärade talaren ock själf nämnde. Nu har Kungl. Maj:t för sekreterarne i Svea och Göta hofrätter föreslagit ett tredje ålderstillägg, så att dessa få 500 kröner högre aflöning än sekreteraren i Skånska hofrätten, på den grund att de två förstnämnda sekreterarne ha mer att göra. Men när de taga afsked från sin tjänst, är det ju rättvist, att de få samma pensionsbelopp. Kungl. Maj:t har emellertid icke förbisett, att sekreterarne i Svea och Göta hofrätter skulle få högre pension än sekreteraren i Skånska hofrätten, det framgår af motiveringen i propositionen. Men vi, som inom utskottet hade att behandla denna sak, fäste oss icke därvid, då icke någon af de ledamöter från löneregringskommittén, som voro närvarande, gjorde någon anmärkning däremot. Då det nu yrkas, att i staten skall införas en not, i syfte att pensionerna för sekreterarne i Svea och Göta hofrätter skola bli lika med pensionen för sekreteraren i Skånska hofrätten, har jag för min del ingenting att däremot invända.

Grefve Klingspor: Det är en annan erinring mot statsutskottets förslag, som jag ber att få göra. Det är rörande villkoret c). Jag har i detta fall reserverat mig. Det rör semester-tiden för presidenter, ledamöter och fiskaler i hofrätterna. Utskottet har icke velat medgifva längre semester än den, som i allmänhet gifves tjänstemän i tredje lönegraden, d. v. s. endast 6 veckor. Men nu är förhållandet det, att innan sessionerna börja på hösten, dessa tjänstemän måste använda cirka 14 dagar för att förbereda ärendena och förbereda sig till föredragningen. Skulle de nu få endast 6 veckors semester, och 14 dagar däraf gå bort för att förbereda ärendena innan sessionernas början, skulle de i verkligheten endast få en månads semester. Det är därför, jag i min reservation hemställt, att denna punkt skulle få den lydelse som löneregringskommittén föreslagit. Jag skall be att få läsa upp för herrarna, hvad löneregringskommittén yttrar härom på sid. 226:

»Af den ofvan lämnade redogörelsen för arbetet vid hofrätterna framgår, dels att till föredragning kräfvades ett ofta vidlyftigt förberedande arbete, dels att, sedan föredragning skett, åtskilligt efterarbete återstår. Då arbetet vid hofrätterna oafbrutet måste fortgå ända till feriernas inträde och föredragningen tager sin början omedelbart efter feriernas slut, följer däraf såväl att mycket efterarbete ofta återstår sedan ferierna inträdt, som ock att åtskillig tid under ferierna åtgår till förarbeten. Tiden för dessa efter- och förarbeten torde, hvad sommarferierna beträffar, ej kunna beräknas till mindre än sammanlagdt två veckor.

Skulle för hofrätternas ledamöter ferierna under sommaren in- *Om reglering*
 skränkas till den tid af en och en half månad, under hvilken tredje *af löneförhål-*
 gradens tjänstemän inom de administrativa verken äga att åtnjuta *landena m. m.*
 semester, komme alltså hofrätternas ledamöter att erhålla kortare *vid rikets hof-*
 ledighet än nyssnämnda tjänstemän. Men arten af domares verk- *rätter.*
 samhet kräfver helt visst för dem minst lika lång hvila som för *(Forts.)*
 tjänstemän af motsvarande grad i andra verk.

Äfven en annan synpunkt anser kommittén sig böra i detta sammanhang beröra. Med det forcerade lagstiftningsarbete, som nu bedrifves, och med det trägna arbete, som hofrättsjänstgöringen under sessionerna innebär, måste hofrätternas ledamöter, hvilka ju på grund af sin ämbetsverksamhet hafva att noggrant sätta sig in i en mängd nya lagar och författningar, väl behöfva använda en del af sommarferierna för sagda ändamål.

Då kommittén alltså funnit någon ändring i nu gällande ordning beträffande sommarferierna för hofrätternas ledamöter ej böra vidtagas, har detta emellertid skett under uttrycklig förutsättning, att, såsom hittills, arbetet vid hofrätterna skall fortgå oafbrutet ända till sommarferiernas inträde samt att föredragningen skall taga sin början omedelbart efter dessa feriers slut.»

För att nu förvissa sig om, att ifrågavarande tjänstemän verkligen använda dessa 14 dagar för att förbereda sig till föredragningen, har jag tänkt föreslå, att man skulle formulera stadgandena så, att såsom villkor sättes, att de skola under de sista 14 dagarna af ferietiden hafva hemarbete i och för studier och förberedelse till föredragningen efter feriernas slut. Jag ber sålunda att få föreslå, att denna punkt får ett tillägg, så att den kommer att lyda sålunda: »att president, ledamöter och fiskaler ega årligen åtnjuta sommarferier, presidenten och enhvar af ledamöterna två månader samt fiskalerna enhvar efter hofrättens bestämmande högst två månader; dock under villkor att de sista två veckorna af ferietiden användes till arbete i hemmet för beredande af mål till föredragning». På samma gång man gifver dem två månaders semester, är man härigenom viss om, att de använda två veckor däraf till hemarbete, och då bli deras semester icke längre än den, som andra ämbetsmän i jämförlig tjänsteställning åtnjuta.

Jag ber att få yrka på denna förändring i den omnämnda punkten.

• Herr statsrådet Petersson: Jag skulle önska yttra några ord angående den punkt i lönevillkoren, som handlar om semestertiden. Äfven jag skulle gärna se, att en ändring härutinnan kunde ske, så att Riksdagens beslut fattades i enlighet med Kungl. Maj:ts af den siste talaren förordade förslag. Jag förstår, att det grundläggande skälet för utskottets förslag i denna del, är en jämförelse

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hof-rätter. med kammarrätten. Jag ber därför att med några ord få rikta mig mot denna jämförelse, som jag anser icke vara fullt exakt.

Kammarrätten är som bekant en specialstol, som har att tilllämpa lagar och författningar inom ett jämförelsevis begränsadt administrativt område. Det är naturligtvis icke förenadt med samma svårigheter att öfverskåda och sammanhålla detta lagstiftningsområde som att behärska det, hvarå hofrätten har att röra sig, och i regel kräfva ej heller de mål, som tillhöra kammarrätten samma omfattande arbete som de mål, som hofrätten har att handlägga. Hofrätten har att röra sig å hela civil- och kriminallagstiftningsområdet, och i regel äro åtminstone de vädjade målen ganska bevärliga.

De ha vidare, som vi alla veta, en tendens att ökas. För att i den mån det kan vara möjligt statistiskt belysa skillnaden mellan hofrätternas och kammarrättens arbetsbördas skall jag be att få meddela en sammanräkning, som verkstälts angående antalet afgjorda mål per rotel under ett år i hofrätterna och kammarrätten. För hofrätterna hafva därvid endast medräknats vädjade saker. Dessa hafva uppgått i Skånska hofrätten till omkring 60, i Göta hofrätt till något öfver 50 och i Svea hofrätt, på de divisioner, som äfven handlägga brottmål och ansökningsärenden, till omkring 40 och på de divisioner, som uteslutande syssla med vädjade saker, till ungefär 60. Härtill komma nu besvärsmålen, men tyvärr har jag icke liknande uppgift om dem, men de äro icke af någon afgörande vikt i jämförelse med de vädjade sakerna. I kammarrätten är medeltalet afgjorda mål per rotel 241. När sålunda på hvarje rotel belöper 241 mål och mot dem svara i hofrätterna omkring 60 vademål, så betyder detta, att hofrättsmålen äro större och svårare än kammarrättsmålen. En annan siffra, som belyser förhållandet, kan man få medelst en genomsnittsberäkning af hvad som afgöres per föredragningsdag på 4 timmar; i hofrätterna medhinnas därvid 2 å 3 vädjade mål på de olika divisionerna, i kammarrätten ända till 10 å 12. Och att göra i ordning ett fåtal större mål är öfverhufvud taget ett tyngre arbete än att läsa in det större antal små mål, som motsvarar samma föredragningsstid.

Jag har från presidenten i Svea hofrätt emottagit ett yttrande i denna fråga, hvilket jag äger rätt att meddela. Han har betonat och vitsordat de förhållanden, som den föregående ärade talarer omnämnde, nämligen dels att åtskilligt arbete återstår efter sessionens slut och dels att arbete måste nedläggas på beredande af mål till en kommande sessions början. Han uppgifver att det ej sällan händer i Svea hofrätt, att ledamöter under sessionen begära tjänstledighet nominellt för enskilda angelägenheter och således med uppoffrande af tjänstgöringspenningar, men i verkligheten för att kunna ägna sammanhängande arbetstid åt beredande

af vidlyftiga mål, som eljest skulle taga för mycken tid eller möjligen blifva liggande till semestern eller annan ledighet. Af dessa förhållanden framgår, att hofrättsledamöterna nu i verkligheten behöfva en del af sina s. k. ferier till förarbeten å mål och för att sätta sig in i nya lagar, som i våra dagar ständigt tillkomma i ökad antal. Att detta i genomsnitt icke tager mindre än 14 dagar af ferierna torde kunna anses tämligen visst, och med det förslag, som den siste ärade talaren framställde, skulle en sådan användning bli uttryckligen fastslagen. Ett bifall till det förslaget skulle alltså, såvidt jag förstår, allenast sätta hofrättsledamöterna i paritet med ledamöterna i de förvaltande verken i Stockholm, och önskligt vore om kammaren ville bifalla ett sådant förslag.

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hofrätter.
(Forts.)

Herr Ljungberg: Då genom det föreliggande förslaget den hofrättsbefattning, som jag innehar, alls icke skulle bekomma någon löneförbättring, står jag således utanför löneregleringen, på hvilken jag äfven i öfrigt saknar skäl att ingå. Jag anser mig därför kunna tämligen opartiskt bedöma löneregleringsförslagets bestämmelser och ber att i den mån, jag förmår, få understryka hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nyss anförde till förmån för bibehållande åt hofrättsledamöterna af den nuvarande semestertiden af två månader.

Jag anser mig därjämte böra uttala, att utskottets nedprutning af begynnelselönen för hofrättsledamot icke är lycklig. En sänkning af begynnelselönen, på sätt utskottet föreslagit, kommer helt visst att vid hofrätternas rekrytering medföra en svår täflan med de i aflöningshänseende bättre ställda administrativa och kollegiala verken i hufvudstaden. Tillströmningen af nya krafter kan därför icke väntas blifva ökad, hvilket får till påföljd bristande möjlighet till urval och därigenom sänkning af ledamotnivån, gifvetvis till skada för den rättssökande allmänheten och tillika för staten själf.

Beträffande semesterinskränkningen synes mig jämförelsen med kammarrätten icke vara fullt giltig. Ty det lär väl vara obestridligt, att hofrätternas verksamhetsområde är i eminent grad af större omfattning än området för kammarrättens ämbetsverksamhet. Därför synes det ock vara af behovet påkalladt, att hofrättsledamöterna åtnjuta mera rymlig tid för att ostördt kunna hinna följa med lagstiftningens oafåtliga fortgång på nästan alla samhällslifvets områden äfvensom bereda större mål till föredragning.

Då jag emellertid icke finner det opportunt eller förenadt med utsikt till framgång att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om begynnelselönen för hofrättsledamöterna, skall jag härutinnan icke framställa något yrkande, men jag anser mig pliktig att yrka bifall till Kungl. Maj:s förslag såvidt angår semestertiden.

*Om reglering
af löneförhål-
landena m. m.
vid rikets hof-
rätter.
(Forts.)*

Herr Håkanson, Ernst: Efter de anföranden, som vi hört såväl af den ärade reservanten inom statsutskottet som af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, har jag icke många skäl att komma med. Jag skall endast be att få yttra några ord i fråga om semester för president och ledamöter i hofrätterna.

Jag har själf varit ledamot i hofrätt och kan därför intyga riktigheten af hvad den ärade reservanten i statsutskottet anförde, nämligen att två månaders semester för hofrättsledamot ingalunda utgör två månaders ledighet från arbete utan måste till afsevärd del användas till beredande af stora mål. Det är sålunda icke alls säkert att det ens blir sex veckors ledighet. Jag har vid genomläsning af utskottets betänkande och därvid fogade handlingar icke kunnat underlåta att finna det underligt, att statsutskottet i fråga om semester har jämfört hofrätterna med kammarrätten, men icke alls velat ingå på denna jämförelse, då fråga varit om bestämmande af begynnelselönen, ty den är för hofrättsråden föreslagna afsevärdt lägre än för kammarrättsråden. Som sagdt har jag icke några nya skäl att komma med; jag åberopar de skäl härutinnan, som finnas i betänkandet af den kommitté, som haft i uppdrag att föreslå lönerna. De skäl, som en reservant inom kommittén — den ende som reserverat sig i förevarande fråga — anför, äro vederlagda af särskildt Göta hofrätt i dess utlåtande. Vid sådant förhållande förefaller det mig ganska märkvärdigt, att statsutskottet följt den ende reservanten i löneregleringskommittén, hvilken reservant dock icke ens själf läser kunna göra anspråk på att sitta inne med någon vidare sakkunskap om den tid, som hofrättsledamöterna behöfva för beredning af sina mål till föredragning. Jag ber att få instämma i det af grefve Klingspor framställda yrkandet.

Herr vice talmannen: De två siste talarna hafva icke gjort något yrkande i afseende på själfva regleringen af lönesummorna, men de hafva i alla fall ansett sig skyldiga att uttala en kritik mot statsutskottet. Det var för mig ganska oväntadt, då löneregleringen synes mig vara gjord med stor liberalitet, särskildt i det hänseendet, att man upphävt skillnaden mellan assessorer och hofrättsråd och förvandlat assessorsbefattningarna till hofrättsrådsämbeten.

De fyra sista talarna hafva yrkat afslag på utskottets hemställan i fråga om semester för hofrättsrådsledamöterna. Det är icke så lätt att stå emot fyra starka män med så stor erfarenhet som dessa. Men i alla fall anser jag att utskottets förslag mycket väl kan låta sig försvaras. Först och främst kan ingen förneka, att det är önskvärdt, att semestertiden bestämmas lika för tjänstemän i samma lönegrader, och när öfverallt annars tredje gradens tjänstemäns semestertid bestämts till sex veckor, får man medge, att

synnerligen starka skäl måste finnas om man skall göra undantag från en sådan allmän regel. Man är i allmänhet mån om att vid lönerogleringar så långt möjligt är ställa löneförmånerna lika för lika ämbetsställning stadda ämbetsmän. Men fråga är, om så starka skäl anförts, att man på grund af dem bort afvika från den allmänna ordningen.

Om reglering af löneförhållandena n. n. vid rikets hof-rätter.
(Forts.)

Här halva anförts två skäl. Det ena är, att hofrättsledamöterna hafva strängare arbete än motsvarande tjänstemän inom andra verk. Jag kan naturligtvis icke af egen erfarenhet bekräfta eller vederlägga detta. Men jag har mina dubier, har verkligen mina bestämda dubier om, att deras arbete är strängare än de andras. Och dessa dubier äro icke bara hämtade ur luften utan grundade på uppgifter, som jag hört, icke i sammanhang med denna löneroglering utan alldeles på sidan om densamma. Men herrarna må väl medge, att det är ganska riskabelt att på detta sätt begynna tala om, att den ene tjänstemannen i tredje lönegraden har strängare arbete än den andre, och denne andre åter strängare arbete än den tredje. Hvert skola vi väl komma, om vi på det sättet begynna att räkna timmarna för den enes eller andres arbete eller hjärnansträngningen hos den ene eller andre? Jag anser det vara en ganska riskabel väg att beträda, i synnerhet när det är tal om lönerogleringar.

Såsom andra och starkaste skäl har anförts, att de två sista veckorna behöfva af hofrättsledamöterna användas för beredning af mål till föredragning i hofrätten. Mot det vill jag säga: äro hofrättsledamöterna de enda, som måste använda sin semester till förberedande af arbeten för kommande tider? Jag tror icke, att man med skäl kan påstå, att detta är unikt för hofrättsledamöterna. Är det för öfrigt alldeles särskildt nödvändigt, att hofrättsråden i detta hänseende ställas i motsats mot kammarrättsråden? Kan ej saken ordnas genom en instruktion för arbetets fördelning?

Därför har man inom utskottet icke velat gå med på Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt utan ansett sig böra hålla fast vid den regeln, som gäller om tjänstemän i samma ställning. Icke heller har utskottet velat gå in på grefve Klingspors sammanjämningsförslag. Det var före inom utskottet, men vi kunde icke där enas om det, och jag tror icke det är skäl att här närmare ingå på det, ty det blir väl i alla fall icke antaget af Riksdagen. Jag skulle dock vilja göra en liten anmärkning mot formuleringen, då grefve Klingspors förslag fått stöd af herr statsrådet och åtminstone en af de två juristerna som haft ordet. Nog är det märkvärdigt, att, då två månaders semestertid skulle bestämmas, det dock skulle ske med det villkoret, att de sista två veckorna af tiden användes till arbete i *hemmet*, för beredning af mål till föredragning. Alltså om ledamoten icke använde dem i Kristianstad, Jönköping

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hofrätter.
(Forts.)

eller Stockholm, utan t. ex. i Varberg eller Marstrand, skulle han icke få ledighet. Är det för öfrigt möjligt att sätta upp ett sådant villkor, och hvarför skulle de två *sista* veckorna användas till arbete i hemmet? Om ledamoten ville förbereda sig en månad i förväg skulle han inte få det, utan det måste ske de två *sista* veckorna. Sedan blir det fråga om att kontrollera detta och kanske fiskaler skola tillsättas för att efterse, om ledamöterna arbeta de två *sista* veckorna. Mig synes det alls icke lämpligt att antaga ett sådant villkor, och jag anser icke tillräckliga skäl föreligga för att gå ifrån allmän regel.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Friherre Åkerhielm: För min del unnar jag hofrätternas ledamöter allt det goda, som de kunna få, oafsedt att kammarrätten kanske blifvit hårdare behandlad än hofrätterna skulle bli genom detta förslag. Men jag har begärt ordet endast på grund af den jämförelse, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet gjorde mellan hofrätts- och kammarrättsledamöternas arbete, en jämförelse, som jag för min del finner mycket missledande.

Han nämnde först, att kammarrätten rör sig på ett mera begränsadt område. Det är i en viss grad sanuing, men kammarrätten har icke att göra endast med beskattnings- och fattigvårdsmål; såsom handläggande balansmål måste kammarrättens ledamöter vara förtrogna äfven med brottmålslagstiftningen i vissa delar, och anmärkningsmålen röra sig öfver hela den administrativa lagstifningens område. Det är således icke så litet, som kammarrättens ledamöter hafva att sätta sig in uti. Efter min uppfattning är det omöjligt att göra detta fullständigt, och jag förmodar, att det sker i hofrätterna som i kammarrätten, att man efter hand, i den mån målen därtill föranleda, måste närmare sätta sig in i de författningar målen beröra. Det går icke att hålla reda på alla författningar på en gång; jag betviflar därför, att hofrätternas ledamöter kunna behärska hela den mängd af lagar och författningar, hvilka de eventuellt kunna få att tillämpa.

Därjämte sades det, att de mål, som kammarrätten hade att handlägga, icke i allmänhet vore af så invecklad och besvärlig beskaffenhet som de, med hvilka hofrätterna röra sig. Det erkänner jag gärna. Herr statsrådet lämnade en statistisk utredning angående de olika slags mål, som ledamöterna i de olika verken hade att föredraga. Af den framgick samma resultat, till hvilket jag vid mina beräkningar kommit, eller att kammarrättens ledamöter hafva omkring fem gånger så många mål om året att föredraga som ledamöterna i hofrätterna. Därpå följer också, att en kammarrättsledamot deltar i afdömandet af ett antal mål ungefär lika många gånger större än det, som en hofrättsledamot har att afgöra. Man får här icke förbise, att kvantiteten i det ena fallet

torde uppväga den delvis svårare kvaliteten af de mål, som hof-rätternas ledamöter hafva att handlägga. Det är icke så lätt att afgöra, för hvilka arbetsbördan är tyngst, för kammarrättens eller för hofrätternas ledamöter.

Äfven kammarrättens ledamöter måste under sin ledighet bereda sig på föredragning och de hafva icke mer än 1 1/2 månads semester. Man har tagit från kammarrätten utom påskferierna en veckas expeditionstid, som den hade vid slutet af vårsessionen, och en vecka af den ledighet, som förut åtnjöts vid årsskiftet, hvarigenom den således förlorat mera än hvad man vill taga från hofrätterna som ju få behålla sina förutvarande jul- och påskferier.

Jag tror sålunda att om herr statsrådet ville göra en ingående jämförelse mellan hofrätterna och kammarrätten, han icke skulle hafva kommit till det slut, han nyss angaf.

Herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag vill naturligtvis icke ställa mig i opposition mot den högt ärade presidenten i kammarrätten, som ju känner dessa förhållanden synnerligen väl; men för att ytterligare verificera min uppgift att, i genomsnitt taget, kammarrättens mål äro lättare och mera ensartade samt svårigen kunna såsom arbetsbörd betraktade jämföras med hofrättsmålen, vill jag meddela en liten specifikation af i kammarrätten afgjorda mål under år 1908. Denna specifikation visar, att balansmålen, hvilka äro svåra och fullt jämförliga med de stora målen i hofrätten, under nämnda år uppgå till summa två. Antalet underställda mål, hvilka möjligen också få räknas till de besvärliga, uppgår till summa 36. Däremot finns det fattigvårdsmål — jag har i högsta domstolen handlagt sådana mål på den tid jag var där, så att jag vet, att de äro ganska ensartade — till ett antal af 732. Vidare komma andra besvärsmål, hvari väsentligen ingå beskattningsmål, och antalet af dessa andra besvärsmål når siffran 1,523, allt för år 1908. Af dessa siffror läser nog den af mig lämnade uppgiften kunna anses bestyrkt.

För öfrigt bör jag uttryckligen förklara, att jag icke på något sätt velat säga, att icke kammarrättsråden också skulle hafva sin tid fullt utfyllt och att icke deras arbete också må vara ansträngande. Jag har endast velat framhålla, att hofrättsledamöterna mycket väl behöfva någon tid fri från tjänst på ämbetsrummet, då de skola träda in i tjänstgöring, för att då göra färdigt ett litet »lager» af mål till föredragning. Om saken kunde ordnas på det sätt, att de finge sex veckors semester och att sessionerna började fjorton dagar tidigare, men att hofrättsledamöterna ägde använda de första fjorton dagarna på hemarbete med målen, skulle jag gärna vara med om en sådan lösning af frågan.

Uttrycket »i hemmet», som den ärade vice talmannen fäste sig vid, står naturligtvis, i motsats till »ämbetsrummet» och har

*Om reglering
af löneförhål-
landena m. m.
vid rikets hof-
rätter.*
(Forts.)

*Om reglering
af löneförhål-
landena m. m.
vid rikets hof-
rätter.
(Forts.)*

icke att göra med den ort, där hemarbetet utföres. Det kan naturligtvis försiggå i den vanliga bostaden eller annorstädes.

Herr Ekman: Då jag i viss mån kan anses tala i egen sak, vill jag icke göra något yrkande liksom icke heller något egentligt personligt inlägg i diskussionen, men jag anser mig vara pliktig att meddela, hvad Göta hofrätt vid sin behandling af förevarande förslög vid denna punkt yttrat.

Dessförinnan vill jag emellertid gentemot herr vice talmannen framhålla, att det förut under debatten nog ej varit meningen att påstå, att hofrättsledamöterna skulle hafva ett strängare arbete än andra med dem ungefär likställda ämbetsmän. Men de hafva sitt arbete ordnad på ett annat sätt än de flesta andra tjänstemän: en betydande del af deras arbete är förlagd till hemmet och måste där utföras, innan föredragningen på ämbetsrummet sker. Detta framgår mycket tydligt af hvad hofrätten säger i sitt utlåtande, som jag nu skall i hufvudsakliga delar återgifva. Efter återopande af de skäl, lönerogleringskommittén till stöd för sin hemställan i förevarande del anfört, yttrar hofrätten vidare:

»Att en ej obetydlig del af ferierna måste upptagas af förberedande arbete för den kommande sessionen, framgår uppenbart däraf, att ett ej ringa antal af de till hofrätten inkommande värdade mål äro af så vidlyftig beskaffenhet att, då under sessionen föredragningen måste af ledamöterna oafbrutet uppehållas, dessa mål i allmänhet ej kunna i sin vederbörliga tur under sessionen till föredragning behörigen beredas, i följd hvaraf arbetet därmed liksom äfven med de ytterligare dylika mål, som före sommarferiernas början kunna inkomma, måste till sommarferierna anstå. — — — Då föredraganden dessutom måste hafva åtskilliga andra mål beredda till sessionens början, på det att arbetet genast måtte kunna börjas och i behörig ordning fortsättas, får hofrätten vitsorda, att det arbete föredraganden i sådant afseende har att under ferierna ombesörja i allmänhet medtager en tid af minst 14 dagar. — — — Såsom kommittén jämväl anmärkt, måste någon del af ferierna användas till studium af nyutkomna lagar och författningar — — — Och då under sessionerna till följd af då pågående arbete föga tid härtill finnes, måste en del af ferierna till detta ändamål användas.

Slutligen vill hofrätten fästa uppmärksamheten därå, att på domaren och särskildt på en ledamot i en öfverdomstol med rätta ställes det anspråk, att han, för att vinna ökad skicklighet i sitt kall, bör taga kändedom om de värdefulla vetenskapliga arbeten, som, behandlande vissa delar af den nu gällande svenska rätten, på senare tiden utkommit. Af nyss anförda skäl måste ett dylikt studium hufvudsakligen till ferierna förläggas.»

»Af hvad nu anförts», fortsätter hofrätten, »torde framgå att, om, såsom ifrågasatts, sommarferierna skulle till allenast en och en half

månad bestämmas, hofrättsledamöterna i själfva verket komme att erhålla kortare ledighet än den, som förunnats andra tjänstemän, som ansetts böra i detta hänseende med hofrättens ledamöter likställas.

På dessa skäl vågar hofrätten, i likhet med kommitténs pluralitet, på det bestämdaste tillstyrka, att ifrågavarande ämbets- och tjänstemän måtte få, såsom hittills under sommaren åtnjuta två månaders ledighet från tjänstgöring å ämbetsrummet.*

I detta utlåtande har hofrätten således *vitsordat*, att förarbetena taga en tid af fjorton dagar, om man skall hafva ett tillräckligt antal mål förberedda för arbetet på ämbetsrummet efter feriernas slut.

Jag kan till sist icke underlåta att bemöta ett par yttranden af herr vice talmannen. Han antydde, att man borde kunna redan före feriernas början bereda de mål, som skola efter desammas slut föredragas. Häremot vill jag invända, att äfven om tiden vid slutet af sessionen medgäfvde en sådan anordning, måste i allt fall ett betydande arbete nedläggas på målen omedelbart före föredragningen, då man ju vid denna måste vara inne i sakens alla detaljer. Det är därför arbetet med inläsningen måste till hufvudsaklig del förläggas till de sista veckorna af ferietiden.

Vidare yttrade herr vice talmannen, att det skulle vara omöjligt att anställa kontroll öfver detta hemarbete, om det skulle göras till villkor för den längre ferietiden. Emellertid hafva vi redan nu i arbetsordningen en bestämmelse af liknande innehåll. Presidenten äger nämligen befria division från tjänstgöring på ämbetsrummet under en dag i veckan, under förutsättning att det allmänna beredes full ersättning genom hemarbete. Och ingen torde vilja påstå, att icke detta hemarbete äfven fullgöres.

Friherre Gripenstedt: Här har gjorts ett par anmärkingar mot utskottets förslag, men endast *ett* yrkande, nämligen af grefve Klingspor, angående villkoren om semester. Jag vill då säga, att i detta fall är jag icke lika medgörlig, som jag var beträffande grefve Klingspors förra yrkande, utan nu får jag ställa mig på utskottets ståndpunkt.

Det är naturligtvis mycket svårt för den, som icke känner till hofrätternas arbetssätt och organisation, att bestämdt yttra sig i denna fråga, men det förefaller mig likväl vara märkvärdigt, att hofrättsledamöterna skulle vara i behof af större tjänstledighet än andra domare och ämbetsmän i allmänhet. Som jag nyss nämnde förstår jag mig icke på hofrätternas arbetssätt och i hvad arbete kan ske under semester, lika litet som jag begriper, när det i propositionen talas om att det borde råda cirkulation mellan divisionerna, därför att det ena målet skulle afgöras på *ett* rum och det andra målet på *ett annat* rum; det kan följaktligen hända,

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hofrätter.
(Forts.)

Om reglering
af löneförhål-
landena m. m.
vid rikets hof-
rätter.
(Forts.)

att jag säger några dumheter, när jag vill göra gällande, att hof-rättsledamöterna icke torde behöfva större tjänstledighet än andra. Emellertid har det af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet frambållits, att hofrätterna hafva så förfärligt många och vidlyftiga mål, att de ligga efter med dem. Såvidt jag förstår, talar dock detta snarare för en utsträckning af arbetstiden än för utsträckning af semestern, för så vidt meningen är, att det skall ordnas så, att de bättre skola hinna med sitt arbete. Och allmänheten, som betjänas af rättvisans utöfvare, önskar visserligen, att det skall gå så snabbt som möjligt är, utan att säkerheten därför riskeras. Att studera lagar och dylikt få ledamöterna väl göra på sin fritid, så att de äro hemma i dem; att sätta sig in i lagar och författningar, som skola tillämpas, det få alla andra göra på sin fritid. Här är det ju fråga om en löne reglering, en *löneförhöjning*; då kan det tyckas, som om man här, liksom man gör i allmänhet, också kunde begära högre prestationer. Jag tror verkligen icke, eller jag kan icke tänka mig, att det skulle vara så farligt, om det sattes samma villkor i detta afseende för hofrätternas ledamöter som t. ex. för tjänstemän uti kammarrätten.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Uppström: Såsom herrarne nogsamt veta, har det länge varit ett önskemål i de norrländska provinserna att få en egen hof-rätt, icke därför, som om norrländingar skulle anse detta vara nödvändigt för att deras landsända skulle anses likställd med det öfriga Sverige, utan därför, att de hafva den uppfattningen, att det skulle inverka förmånligt för rättsskipningen i Norrland, och i denna uppfattning hafva de rönt understöd äfven från auktoritativt håll.

Invändningar mot våra önsknings har nu också framkommit, bland annat den, att frågan om löne reglering för hofrätterna först skulle vara afgjord. Den frågan tyckes nu vara på god väg att lösas, och man skulle därför kunna förmena, att frågan om upprättande af en hofrätt i Norrland äfven därigenom skulle vara förd närmare sin lösning.

En annan invändning har nu emellertid uppdykt, och den är att man tror sig veta, att frågan om hela rättegångsväsendets ombildning nu skulle vara påtänkt att ånyo upptagas. Huruvida det är riktigt eller icke, det vill jag icke närmare inlåta mig på, men för den norrländska hofrättsfrågan har det talet åtminstone den betydelsen, att den, som icke vill dess lösning i ofvan angifna riktning alltid med framgång skall möta med den invändningen, att det icke går an att bilda en ny domstol af den gamla typen, då man icke vet, hur domstolarna efter den nya komma att se ut. Därför kan det icke heller nu vara fråga om att göra något yrkande i den norrländska hofrättsfrågan. Det må dock vara tillåtet att från norrländsk synpunkt uttrycka den förhoppningen, att vid den

stora frågans upptagande äfven den synpunkten vinner beaktande och att vid den blivande definitiva lösningen af frågan detta norrländska önskemål befinnes hafva varit icke endast ett tomt tankefoster utan uppuret af skäl och grunder, värda en allvarlig uppmärksamhet.

Jag måste bekänna, att jag vid studiet af utskottets betänkande tyckt mig finna, att utskottet förfarit mycket njuggt mot hofrätterna, hälst om man jämför, hvad här är föreslaget, med hvad som blifvit tilldeladt åtskilliga andra ämbetsverk; ty man torde icke kunna påstå, att hofrätternas arbete vare sig kvalitativt eller kvantitativt står under hvad i dessa andra ämbetsverk presteras. Det skall dock icke falla mig in att i det läge, hvori frågan nu har kommit, yrka ändring i utskottets förslag, och det skulle öfverhufvud taget icke hafva fallit mig in att yttra något härcm, om icke under debatten här fällts några ord, som jag icke kan förbigå med tystnad.

Herr vice talmannen framhöll, att utskottet tycktes hafva förfarit mycket liberalt och han återopade den omständigheten, att samtliga hofrättsledamöterna fått titeln hofrättsråd. Ja, det kan ju vara mycket bra för dem, som fått den titel, att hafva fått den, men utan verkligt värde torde den vara, då den ej är förenad med timliga förmåner. För öfrigt är förhållandet det, att genom denna namnförändring har man blott återgått till ett förhållande, som ursprungligen rådt i hofrätterna, ty under hofrätternas första tid och ända till början af frihetstiden fanns det blott en ledamotsgrad, assessorsgraden, och vid nämnda tid erhöillo vid Svea hofrätt de åtta äldsta samt i hvardera af Göta och Åbo hofrätter de fyra äldsta assessorerna hofrättsråds namn och rang.

I afseende å semesterfrågan instämmer jag med dem, som yrkat semesterens bibehållande i samma utsträckning som hittills, hälst jag anser, att det är billigt, att hofrättens ledamöter, då de i afseende å lönevillkoren icke blifva likställda med sina kolleger i andra ämbetsverk, åtminstone få behålla sin gamla semester.

I öfrigt instämmer jag, herr talman, med herr Ljungberg.

Herr Afzelius: Jag hoppas, att kammaren håller mig räkning för att jag icke med många minuter vill förlänga en diskussion, som säkerligen redan förefaller många af herrarna odrägligt lång. Med afseende å denna löne reglering hade jag icke tänkt göra något yrkande, då den i stort sedt, måste anses vara fullt tillfredsställande.

Men när här en särskild fråga — om semesteren — kommit på tal, anser jag mig likväl skyldig att på grund af den, visserligen i jämförelse med andras icke långa erfarenhet jag har om tjänstgöringen i hofrätten, uttala, att jag delar den uppfattningen, som fått uttryck i K. Maj:ts proposition och att skäl, enligt mitt förenande, finnas för att medgifva den längre semesteren. Skälen

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hofrätter.
(Forts.)

Om reglering äro nyss anförda och upprepade; jag skall icke än en gång upp-
 af löneförhål- repa dem. Man kan säga, att denna semester af två månader i
 landena m. m. själfva verket icke innebär en ökad fritid i förhållande till andra
 vid rikets hof- semesterar, utan den bereder utväg att arbeta på ett friare sätt.
 rätter.
 (Forts.)

Nu invänder man: men det kan ju icke kontrolleras, att tiden
 verkligen användes på det sättet. Nej, det förhåller sig ju så, att
 ju högre uppgift en ämbetsman har sig förelagd, dess svårare är
 det att kontrollera hans arbete. Jag kan omöjligen dela den »prak-
 tiska» uppfattning, som jag tyckte mig skymta i friherre Gripen-
 stedts yttrande, att ju flera timmar man sätter en ämbetsman på
 hans ämbetsrum, dess större blir arbetsprodukten. Den regeln gäl-
 ler icke för det arbete, hvarom här är fråga. Men arbete som icke
 är förlagdt till ämbetsrummet, kan icke kontrolleras, säger man.
 Det erkänner jag; jag anser, att det förslag, som af grefve Kling-
 spor här är framlagdt, icke är acceptabelt, därför att det uppställer
 ett villkor, om hvars uppfyllande man icke kan öfvertyga sig. För
 min del håller jag före, att det icke behöfs ett sådant villkor. Det
 finns verkligen områden, där man måste lita på ämbetsmannens
 ambition och plikt känsla, och jag tror för min del, att det icke är
 en fördel att söka öfverallt inom statslifvet utmönstra detta för-
 troende och söka ersätta det med reglementeringens piska.

Därför att jag anser det vara riktigt, om semestern finge för-
 blifva sådan den varit, skulle jag under andra förhållanden hafva
 yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Men då jag anser det vara
 fullkomligt hopplöst att nu framställa ett sådant yrkande, som icke
 förordats ens från statsrådsbänken, och då grefve Klingspors för-
 slag icke för mig är acceptabelt, kan jag icke göra något yrkande
 i själfva saken. Men jag ber att få uttala den förhoppningen, att
 denna diskussion icke skall hafva varit förgäfvets så till vida, att
 det skall visa sig vara möjligt att ordna saken genom införande
 af en bestämmelse i arbetsordningen, gående därpå ut, att första
 delen af sessionen icke blir på det sättet upptagen af tjänstgöring
 på ämbetsrummet, att det icke lämnas tillräckligt utrymme för det
 absolut nödvändiga hemarbetet.

Herr Sjöcrona: Herr statsrådet och chefen för justitiedeparte-
 mentet har i likhet med flera föregående talare, såsom mig synes,
 fullständigt ådagalagt, att om tiden för presidentens och hofrätts-
 ledamöternas semester bestämmes till två månader, så få de i själfva
 verket icke åtnjuta ledighet under längre tid än sex veckor, eller
 just samma tid, som är bestämd för deras vederlikar i andra äm-
 betsverk, med den skillnad dock, att en ledamot af hofrätten måste,
 om han skall kunna hålla sig uppå såsom en god lagskipare, an-
 vända en väsentlig del af denna tid på juridiska studier och för
 att sätta sig in i de under våra dagar ständigt i stort antal utkom-
 mande nya lagar och författningar. Jag erinrar exempelvis endast

om en sådan lag som den år 1907 antagna lagen om nyttjanderätt jämte därmed följande mindre lagar; hvilken tid tro herrarne det kan taga att inlära en sådan lag? Jag vill icke upprepa, hvad som förut sagts i detta afseende, men jag vill för min del tillägga, att den erfarenhet, jag vunnit under den icke så alldeles korta tid jag varit hofrättsledamot, fullständigt bekräftar riktigheten af hvad den föregående ärade talaren i detta hänseende anförte.

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hofrätter.
(Forts.)

Jag begärde egentligen ordet med anledning af det förslag, som har framställts af grefve Klingspor, mot hvilket förslag herr vice talmannen framställt icke så alldeles oberättigade anmärkningar i afseende å förslaget formulering. Jag vill nämligen fästa uppmärksamheten därå, att det väl är högst sannolikt, att Andra Kammaren bifaller utskottets hemställan. Skulle nu Första Kammaren för att främja en verkligt god lagskipning vilja göra något i denna riktning, så synes det vara lämpligast, att kammaren bifaller Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende, ty då skulle någonting i den vägen, som grefve Klingspor yrkat, kunna komma till synes vid en blifvande sammanjämkning.

Jag tillåter mig därför, herr talman, i afseende å semestertiden yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Berggren: Kungl. Maj:t har icke funnit skäligt att i sammanhang med denna löner reglering föreslå inrättandet af en hofrätt för Norrland. Denna fråga är dock ganska gammal, och vi norrländingar hafva ganska länge ansett den vara mogen för afgörande. Behandlingen af mål i andra instansen för Norrland är af ganska stor betydelse för den rättssökande allmänheten, och det torde icke kunna bestridas, att öfverrättens aflägsenhet är menlig för såväl allmänheten som de dömande myndigheterna. Att frågan är af ganska stor vikt kan man sluta äfven däraf, att i den kungl. propositionen icke mindre än 12 sidor ägnats åt densamma. Att nu vinna något är emellertid alldeles omöjligt, men ett uttalande från öfre Norrland torde vara påkalladt, och det är att hoppas, att därmed åtminstone kan vinnas, att tillmötesgåendet af denna gamla önskvärdhet att erhålla en särskild hofrätt för Norrland måtte något påskyndas, så att det icke alltför länge uppskjutes, utan blir en verklighet.

Genomgår man den kungl. propositionen, finner man, att statsrådet och chefen för justitiedepartementet har endast ett skäl, hvarför han icke ansår lämpligt att nu upptaga frågan till afgörande, och detta skäl är, att frågan icke är mogen. Denna åsikt stödjer han dels på löner regleringskommitténs uttalande emot att en hofrätt inrättas i Norrland, dels på det kända sakförhållandet, att en reform af hela vårt rättegångsväsen icke längre kan undanskjutas. Regeringens ståndpunkt synes vara den, att med inrättandet af en hofrätt i Norrland för närvarande tills vidare får

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hof-rätter. (Forts.)

anstå. Jag ber att få uttala den förhoppningen, att detta »anstånd tills vidare» måtte blifva kort.

Löneregeringskommitténs skäl emot inrättandet af en hofrätt i Norrland är enligt min åsikt icke tungt vägande. Utan att vilja ingå på något egentligt bevis härför ber jag endast att få erinra om, att kommittén sagt, att denna fråga icke bör bedömas från nationella och kulturella synpunkter. Jag trodde annars, att hvarje fråga främst borde bedömas från dessa synpunkter.

Hvad beträffar sammankopplingen af denna fråga med omläggningen eller reformen af vårt rättegångsväsen, så har justitieombudsmannen i skrifvelse till Konungen den 15 juli 1907 på det skarpaste betonat olämpligheten häraf, och jag ber att få besvära kammaren med att åhöra uppläsandet af hvad han i detta afseende säger. Det är ett kort stycke. Han bemöter hofrättens invändning med följande ord:

»Afsevärd betydelse läser emellertid icke kunna tillmätas denna hofrättens invändning. Den påtänkta, af hofrätten antydda reformen har sedan lång tid tillbaka användts såsom ett bekvämt vapen af dem, hvilka motsatt sig partiella ändringar i afseende å processförfarandet. Men alltefter som åren gått, har detta vapen förlorat sin skärpa. För närvarande läser ingen kunna förutsäga, när ifrågasvarande reform skall kunna genomföras. För öfrigt anser jag det vara uppenbart, att just denna reform skall nödvändiggöra en särskild öfverdomstol i Norrland, om ock helt naturligt en dylik modern domstol i vissa mindre betydelsefulla afseenden, såsom i fråga om personalens storlek, skall komma att kräfvat andra anordningar än som under nuvarande förhållanden kunde ifrågasättas; och vill jag i detta sammanhang ej underlåta att framhålla, hurusom lagberedningen i sitt ofvan anmärkta utlåtande tydligen ansåg sig böra tillstyrka inrättande af en särskild hofrätt för Norrland alldeles oafsedt om beredningens hufvudförslag vunne bifall eller icke.»

Detta lagberedningens utlåtande är så gammalt som från år 1884; således är frågan ganska gammal. Olägenheterna af en öfverdomstols aflägsenhet äro mycket kännbara, och Norrland bör icke längre afvara en med de norrländska förhållandena fullt förtrogen öfverdomstol. Frågan är fullständigt mogen för afgörande, men, herr talman, jag kan icke nu göra något särskildt yrkande.

Herr Rogberg: Jag vill endast instämma med den föregående ärade talaren och förklara, att äfven efter min åsikt åtgärder, som skulle leda till ett snabbt inrättande af en särskild hofrätt för Norrland, för denna landsdel skulle hafva välgörande verkningar.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talman yttrade, att, på grund af de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner först komme att framställas särskildt för

sig i afseende å de vid hvardera af momenten a) och c) gjorda yrkandena samt därefter å hvad utskottet i öfriga delar af utlåtandet hemställt.

Om reglering af löneförhållandena m. m. vid rikets hof-rätter.
(Forts.)

Beträffande mom. a) hade endast yrkats, af grefve *Klingspor*, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att anm. 1 under aflöningsstaterna för enhvar af Svea och Göta hof-rätter affattades sålunda: »Såsom pensionsunderlag skall för hof-rättsråd, sekreterare och fiskal gälla det belopp, hvartill lönen uppgår efter afdrag af 600 kronor för hof-rättsråd, 500 kronor för sekreterare och 300 kronor för fiskal.»

Vidare yttrade herr talmannen, att i afseende å mom. c) yrkats, 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i fråga om sommarferierna, som af Kungl. Maj:t föreslagits; och 3:o) af grefve *Klingspor*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i fråga om sommarferierna, som angifvits i hans vid mom. c) afgifna reservation med följande tillägg: »dock under villkor, att de sista två veckorna af ferietiden användas till arbete i hemmet för beredande af mål till föredragning».

Härefter gjordes propositioner jämlikt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga moment.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 8 och 11 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 166, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående indragning af de biskoparna anslagna prebendepastoraten m. m.

Om indragning af de biskoparna anslagna prebendepastoraten m. m.

I en den 5 mars 1909 till Riksdagen afåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 123), hade Kungl. Maj:t, med åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, under förutsättning af kyrkomötets bifall, föreslagit Riksdagen medgifva,

dels att indragning af de återstående biskopsprebendena finge i den ordning Kungl. Maj:t pröfvade skäligt bestämma och enligt den ersättningsgrund, som i kungl. cirkuläret den 28 april 1882 funnes angifven, successivt genomföras med anlitan af biskops-löneregleringsfondens inkomster;

dels ock att ur biskops-löneregleringsfonden finge, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, utgå en pension åt ärkebiskop eller biskop å

Om indragning af de biskoparna anslagna prebendepastoraten m. m.
(Forts.)

6,000 kronor årligen under villkor att pension icke finge tilldelas annan än den, som uppnått sjuttio års ålder, samt att ärkebiskop eller biskop, som hädanefter utnämndes, skulle vara skyldig att vid fyllda sjuttio års ålder afgå från ämbetet, så framt pension åt honom bereddades och Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter funne det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tillsvidare kvarstode i ämbetet.

Utskottet hade i detta utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr von Möller: Som herrarne af betänkandet finna, innehåller den kungl. propositionen dels att indragning af de återstående biskopsprebendena måtte ske, och dels ock att ur biskopslönerregleringsfonden måtte beredas en pension å 6,000 kronor åt ärkebiskop eller biskop. Till stöd för den kungl. propositionen säges på sidan 26, att det ansetts nödigt eller lämpligt, att en »kraftigare ledning, än den som ålderdomssvaga stiftschefer kunde lämna», borde ordnas genom att bereda dem pension, och att själfva principen om pensionering af församlingspräster godtagits vid 1908 års riksdag. Nu har åter samma förslag förelagts Riksdagen, och detta har af statsutskottet godkänts med en motivering på en och en half rad, daterad den 7 maj. Men den 8 maj, mina herrar, inträffade någonting, som bröt den där principen. Det var visserligen sant, att Riksdagen år 1908 godtog emeritülönerna för vissa präster, men 1909 års Riksdag afslog alltsammans, äfven pensioneringen af prästerskapet den 8 maj, således dagen efter det utskottets betänkande daterats.

Är det nu så, att Kungl. Maj:t anser, att det bör vara ett bidragande skäl för bifall till denna proposition, att man godtog denna princip om pensionering af det lägre prästerskapet, så hoppas jag, att herrarne icke underkänna min logik, om jag säger, att när principen icke blifvit godtagen, beträffande det lägre prästerskapet, borde man väl icke heller tillämpa den när det gäller biskoparna. För min del vet jag icke heller hvarför man skulle genom att bereda pension åt en biskop fastslå, att biskoparna icke för framtiden i likhet med öfriga statens ämbetsmän böra själfva bidra till sin pensionering, om sådant anses nödigt och om de själfva önska det. Nå, jag vet hvad som svaras däremot. Då sitta de kvar på grund af sina privilegier. Jag skulle då vilja göra en fråga. Om det innebär någon fördel för dem att blifva pensionerade, vore det icke skäl, hellre än att skänka bort för en gryn-välling, att gömma pensioneringen tills man kanske kan få någonting annat af dem i utbyte.

Jag misstänker ingalunda, att icke herrarne komma att bifalla vad utskottet föreslagit, men jag antar, att Andra Kammaren nog

åtminstone kommer att tänka sig för, liksom den gjort förut, innan den går in på att fastläsa denna sak. Jag kan ju mycket väl förstå hvad som sägs, när man talar om att, när stiftscheferna bli åldriga, det behöfs en kraftigare ledning än den, som ålderdomssvaga stiftschefer kunna lämna. Jag har ju för litet reda på hvad dessa stiftschefers åligganden äro. Skulle jag döma efter min erfarenhet, så vet jag ju, att de hafva till funktion att, dels i Riksdagen och dels i kyrkomötet, motsätta sig reformer på det kulturella och det kyrkliga området. Men det är väl ändå icke något skäl för att pensionera dem. Man skulle då, om man ville vara elak, kunna fråga: vore det icke snarare ett skäl att försöka behålla dem ju äldre dess bättre, så blefve de möjligen mindre stridbara och mera beskedliga?

Jag tror icke, att herrarna skulle vilja godtaga det skälet, om jag använde det. Jag håller mig därför vid, hvad jag nyss sade, att jag anser, att denna princip böra vi ännu icke gå in på. Låt oss vänta, tills vi fått det lägre prästerskapet pensionerad, och låt oss se tiden an, se hvad den kan bringa i sitt sköte beträffande de höga herrar, hvarom det nu är fråga.

På den grunden anhåller jag att få yrka afslag på utskottets betänkande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande allenast yrkats, att utskottets hemställan skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 8 och 11 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 167, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående inköp för statsverkets räkning af fastigheten under n:is 50 och 51 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm. *Ifrågasatt inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholmen i Stockholm.*

I en den 26 mars 1909 till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 159), hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statrådsprotokollet öfver finansärenden samma dag föreslagit Riksdagen dels att medgifva, att fastigheten under n:is 50 och 51 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm finge för en köpeskilling af 1,100,000 kronor för statsverkets räkning inköpas, äfvensom att till gäldande af öfvermålda köpeskilling finge användas ej mindre den för fastigheten n:o 7 i kvarteret Näckström inflytande köpeskillingen 790,000

Om indragning af de biskoparna anslagna prebendepastoraten m. m.
(Forts.)

Ifrågasatt in- kronor än äfven af fonden för anordnande af lokaler åt statens köp af en fas- ämbetsverk i hufvudstaden ett belopp af 120,000 kronor, dels ock tighet i kvarteret Blasieholmen i Stock- eller 190,000 kronor. holm.

(Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade afgifvits af herr *G. Billing*, grefvarne *P. O. L. Klingspor* och *C. O. Taube*, herr *E. A. G. A. Wijkander*, friherre *J. G. Beck-Friis* samt herrar *O. M. Strömberg* och *K. Starbäck*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte

a) medgifva, att fastigheten under n:is 50 och 51 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm finge för en köpeskilling af 1,100,000 kronor för statsverkets räkning inköpas, äfvensom att till gäldande af omförmälda köpeskilling finge användas ej mindre den för fastigheten n:o 7 i kvarteret Näckström inflytande köpeskillingen 790,000 kronor än äfven af fonden för anordnande af lokaler åt statens ämbetsverk i hufvudstaden ett belopp af 120,000 kronor; samt

b) på extra stat för år 1910 under sjunde hufvudtiteln anvisa återstoden af köpeskillingen eller 190,000 kronor.

Herr Strömberg: Såsom reservant ber jag att med några ord få angifva de skäl, som för mig varit bestämmande, då jag mot utskottets majoritet velat yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt. Dessa skäl äro i korthet, att då priset på denna så utomordentligt väl belägna tomt enligt mitt förmenande måste anses mycket moderat, och då man vet att staten lider brist på välbelägna tomter, lämpliga att bebyggas för ämbetsverk eller andra institutioner, som böra ligga något så när centralt, synes det mig vara till statens fördel att under sådana förhållanden acceptera det gjorda anbudet och på så sätt göra en god affär. Nu säger utskottet, att det icke är öfvertygadt, att det skulle blifva en god affär och att priset visserligen kan synas lågt, men kanske i verkligheten icke skulle blifva det med hänsyn till att tomten icke har hvad man säger godt affärsläge. Dels skulle vidare grunden icke vara fullt god och dels skulle tomtens bebyggande ställa sig dyrt, därför att läget fordrar, att byggnaden skall blifva i arkitektoniskt hänseende särskildt dyrbar.

Hvad det mindre goda affärsläget beträffar, är det gifvet, att det är just den omständigheten som gör, att priset kunnat blifva så pass moderat. Eljest kanske det gått upp till 2 å 3 gånger det nu ifrågasatta beloppet. Utskottet har inhämtat uppgifter på försäljningspriset på tomter i Stockholm något så när centralt belägna,

och denna uppgift återfinnes på sista sidan af utskottets betänkande. Endast med ett par undantag är priset väsentligt högre. Det varierar emellan 500, 600 och 1,100 à 1,200 kronor pr kvm., då ifrågasättande tomt skulle kosta endast 374 kronor pr kvm. *Ifrågasatt inköp af en fastighet i kvarteret Blasieholm. men i Stockholm.*

Påståendet, att grundförhållandena icke skulle vara fullt goda, torde icke vara öfverensstämmande med verkligheten, ty af den borrhingskarta som förededdes för utskottet, och hvars tillhörande protokoll finnes aftryckt i betänkandet, framgår, att det är i allmänhet icke mer än 2, 3 à 4 meter till fast grund eller sten, och det kan icke kallas ovanligt mycket. För öfrigt har öfverintendenten själf varit uppe i utskottsafdelningen och förklarat såsom sin bestämda åsikt, att grunden på denna tomt icke är sämre än i allmänhet i Stockholm, så att äfven det skälet tycks icke vara att fästa sig vid.

Hvad beträffar, att tomten blir dyr att bebygga, därför att den skulle blifva i arkitektoniskt hänseende dyrbar, är det visserligen klart, att tomtens läge är sådant, att en monumental byggnad där bör göras, men det är icke alls nödvändigt, att, därför att den är monumental, den skall blifva särskildt dyrbar. Och jag vill framhålla, att Riksdagen alltid har både pröfningsrätt och pröfningskyldighet beträffande de förslag till byggnad som kunna framläggas och således också rätt att begränsa kostnaderna till hvad som är skäligt.

Utskottet säger ock, att då icke något bestämdt ändamål är angifvet för tomtens användning, kommer priset att än ytterligare fördyras genom räntetillskotten under de år, tomten ligger oanvänd.

Detta är sant, och jag kan icke neka, att det skulle vara ofantligt mycket lättare att tala för inköp af tomten, om något bestämdt ändamål för dess användning föreläge. Men jag är öfvertygad om att, blir tomten köpt, torde det icke dröja längre än till nästa riksdag, innan Kungl. Maj:t kommer med ett antagligt förslag till dess användande, hvadan ränteförlusten torde blifva liten eller ingen.

Man har ock sagt, att det icke är nödvändigt, att ämbetsverken ligga på en så fin tomt. Ja, man hänvisar ofta på möjligheten att lägga dem på staten tillhöriga tomter på Ladugårdsgärdet. Det må så vara. Det är icke heller sagdt, att det nödvändigt skall vara ett ämbetsverk som skall läggas på tomten; det kan vara en annan institution. För öfrigt torde det knappt vara lämpligt att lägga ämbetsverk ute på Ladugårdsgärdet, då man har riksdags- och regeringsbyggnaderna samt åtskilliga ämbetsverk koncentrerade i midten af staden.

Då jag är öfvertygad att denna affär skulle vara till fördel för staten, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Billings m. fl. reservation.

(Forts.)

Ifrågasatt in-
köp af en fast-
ighet i kvarte-
ret Blasiehol-
men i Stock-
holm.

(Forts.)

Herr Ericsson: Då jag tillhör statsutskottet, som fattat detta beslut om afslag å Kungl. Maj:ts proposition, ber jag att med några få ord få motivera de skäl, som varit afgörande för utskottet.

Den föregående ärade talaren och reservanterna hafva framhållit, att det skulle förefinnas brist på lämpliga tomter inom hufvudstaden att därpå uppföra byggnader för statsverkets behof. Jag vågar påstå att så icke är fallet, för så vidt man vill hålla sig till de litet mindre centrala delarna af staden, och jag kan icke finna annat än, att en del af statens ämbetsverk kunna vara väl betjänta att där få sina lokaler förlagda. För mig ställer sig saken så. Under Riksdagen har flera gånger upprepats, att statsfinanserna icke äro så öfverdrifvet goda, och vi hafva måst åtaga oss ganska besvärliga och dryga skatter. Hvad som här föreligger är ju jämförelsevis obetydligt, men här har staten dock sålt en byggnad för ett pris af c:a 800,000 kronor, och dessa pengar hafva ännu icke inflytit till statsverket, förrän Kungl. Maj:t är beredd att med tillskott af utaf Riksdagen beviljade och andra medel gifva ut dem för att som det heter göra en god affär, ty något annat kan de väl näppeligen vara, då icke Kungl. Maj:t funnit sig föranlåten att bestämdt peka på och göra utredning om, till hvilka ändamål denna nya byggnad på Blasieholmen skulle användas.

Jag vill däremot bestämdt bestrida, att köpet kan komma under rubriken god affär, såvidt staten icke ämnar behålla tomten en tid och sedermera sälja den med förtjänst; och något sådant vilja vi ej vara med om.

Vi hafva ondt om pengar, men godt om tomter. Skola vi då offra pengar för att köpa dyrbara tomter? För min del kan jag icke finna, att detta är förenligt med en god statshushållning. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Swartz: Den siste talaren påstod, att vi ha godt om tomter. Ja, för all del, men icke så värst på de platser, där vi kunna behöfva dem. Statsverket har nyligen sålt dramatiska teatern, och detta hade utan tvifvel icke bort ske, för den händelse denna tomt hade varit af den beskaffeuhet, att den hade kunnat användas för statens ändamål. Vidare har staten beslutat sälja kronprinsens stall. Jag behöfver icke erinra om de omständigheter, under hvilka dessa beslut fattades. Säkert är, att därigenom gick en särdeles väl belägen tomt förlorad för staten. Nu däremot hafva vi här tillfälle att göra ett förvärf af en tomt, som ligger utomordentligt väl till och som med afseende å prisbillighet söker sin like.

Nu frågas: Behöfs det en tomt med det läget? Ja, det är just hvad jag anser, att det behöfs, mina herrar. Det behöfs en tomt med centralt läge för åtskilliga af de ämbetsverk, för hvilka lokaler måste skaffas i en nära framtid. Här har klagats öfver, att

man icke har något särskildt förslag till användande af denna tomt. Det har helt enkelt berott på den omständigheten, att tillfälle att köpa tomten har erbjudits så sent, att man icke kunnat hinna bereda något förslag öfver dess användning. Men förvisso finns det mycket goda sätt att använda denna tomt. Jag har närmast tänkt mig, att den skulle komma att användas till att därpå uppföra i främsta rummet byggnader för justitieämbetsverken, högsta domstolen, nedre justitierevisionen, lagberedningen, lagrådet, regeringsrätten och åtskilligt annat i den vägen. En hel del af dessa verk äro af den beskaffenhet, att de fordra ovillkorligen ett centralt läge, som särskildt icke är alltför långt aflägsset från kanslihuset. Särskildt är detta förhållandet med regeringsrätten, i hvilket verk föredragningen skall ske af byråcheferna i de särskilda departementen. Det har ock allt hittills vid de förslag till uppförande af nytt kanslihus, som hafva sett dagen vid det ena eller andra tillfället, varit tänkt, att inom det husets murar skulle inrymmas ett flertal af de institutioner jag nyss nämnde. Emellertid hafva på grund däraf kanslihusets dimensioner måst tänkas ganska omfattande, och det har visat sig utgöra ett af de största hindren för en tillfredsställande lösning af kanslihusbyggnadsfrågan.

Nu vill jag säga herrarna, att jag tror, att allra bästa sättet att lösa frågan om kanslihus blir att söka åstadkomma en byggnad på den plats, där det nuvarande kanslihuset ligger, med tillägg af den närmast intill liggande tomten, polishusets tomt, och det skulle enligt min mening vara bäst, om man kunde nöja sig med ett sådant område. Det tror jag ock man skall kunna göra, för den händelse man på detta sätt bereder sig tillfälle att icke alltför långt från kanslihuset inrymma en del af de ämbetsverk, som eljest skulle hafva sina lokaler inom detta. Det är ock ett billigare sätt att lösa frågan än genom att förlägga dessa lokaler i kanslihuset, för den händelse man tänker sig att bibehålla detta på den plats, där det nu ligger, en plats, som af alla erkännes vara synnerligen förmånlig. Skall man köpa till denna tomt i tillräcklig mån för att inom kanslihuset kunna inrymma dessa ämbetsverk, får man betala högst väsentligt högre pris än här är fråga om. Jag vill i detta afseende meddela herrarna, att priset på tomter där i trakten gått upp ända till 1,200 kronor pr kvm. Då det här stannar vid 374 kronor pr kvm., se herrarne, hvilken fördel det är att skaffa sig denna plats i stället för att utvidga kanslihuset på den plats, där det nu ligger.

Nu säger man, att grunden är så dålig där. Det finnes ju en borrhingsuppgift, så att hvem som helst kan öfvertyga sig huru därmed i själfva verket förhåller sig. Efter hvad jag inhämtat af öfverintendentsämbetet, är förhållandet, att grunden ingalunda här är sämre än i allmänhet i Stockholm, så att man icke kunnat på nå-

*Ifrågasatt in-
köp af en fas-
tighet i kvarter-
ret Blasiehol-
men i Stock-
holm.*

(Forts.)

Ifråghsatt in-
köp af en fas-
tighet i kvarte-
ret Blasiehol-
men i Stock-
holm.
(Forts.)

gon annan plats, utom möjligen på Brunkebergsåsen, få någon så pass centralt belägen tomt med bättre byggnadsgrund.

Vidare sägs, att läget är för vackert. Ja, det är nu en smak-sak. För min del får jag verkligen säga, att om man kan få en tomt, som har en synnerligen lämplig form, som denna har, med fasad åt tre gator, lämplig storlek, 33,000 kvadratfot, och med centralt och godt läge, till så billigt pris som här är fråga om, tycker icke jag för min del, att felet — om det skall vara ett fel, att den ligger vackert — är tillräckligt afgörande för att därför afstå från tanken på att inköpa den för statens behof. Faran med det vackra läget skulle vara, att man bygger en för dyr byggnad, men Riksdagens statsutskott kommer alltid att få granska ritningarna, och jag förmodar, att statsutskottet icke heller i framtiden skall gå ifrån den lofliga vanan, som utskottet vid åtskilliga tillfällen visat sig hafva, då det förklarar, att den eller den ritningen ser ut att vara af beskaffenhet, att man kan pruta ned litet på det anslagsbelopp, som begärts. Jag menar, att anser utskottet ritningarna vara för fina, lär det nog finnas korrektiv däremot. För min del anser jag, att den bästa arkitekturen på en plats sådan som denna ligger i proportionerna och icke i dyrbara utsirningar. Skall det blifva ett justitiepalats — jag använder detta ord med fara att blifva missförstådd — anser jag, att byggnaden mest får sin karaktär genom en allvarlig och proportionerad stil utan arkitektoniska excesser.

Jag tror, att det under sådana förhållanden finnes mycket goda skäl för att statsverket nu gör sig till ägare af denna tomt, och det är ingalunda för att göra en god affär, ty det håller jag med om, att icke skall staten börja jobba med tomter, utan köper man tomten, är det naturligtvis i afsikt att använda den för statens behof på det sätt, på hvilket väl eljest den centrala och väl belägna tomt, som utgöres af kronprinsens stall, skulle hafva kommit att blifva använd, för den händelse icke särskilda omständigheter gjort dess försäljning önskvärd. Säsom utbyte för den plats och säsom ersättning för hvad man därigenom gick förlustig tror jag, att det vore synnerligen välbetänt, om Riksdagen nu passade på och köpte denna tomt, hvilken icke med någon som helst visshet kan stå till buds vid något senare tillfälle, då det är tydligt, att de nuvarande ägarne vilja göra hvad de kunna för att antingen försälja den å annat håll eller ock utnyttja den på annat sätt.

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Friherre Gripenstedt: Den här frågan är ju icke af någon större betydelse. Jag har ej heller hört, att man från regeringsbänken lagt den största vikt vid, att denna proposition skulle bifallas. Ty hade man det gjort, kunde det ju hafva händt, att äfven jag i denna fråga fallit till föga, då jag icke ansett, att någon

större skada sker genom att bifalla framställningen. Men då icke någon sådan vikt blifvit lagd vid denna sak, så följer jag min egen mening. Och jag anser, att öfvervägande skäl tala för utskottets förslag i detta fall.

Det må vara, att priset för tomten icke är i och för sig så dyrt, om man köper den i spekulationssyfte. Men skall staten föra upp ett justitiepalats eller en byggnad för ett par miljoner kronor, så blir det kostbarare, än som behöfs för staten. I den kungl. propositionen framhållas olika möjligheter, men nämnes icke något om, hvartill byggnaden verkligen skall användas. Nu hafva vi hört en antydan därom af statsrådet och chefen för finansdepartementet. Men finnes det ingen annan tomt, som vi skulle kunna använda för detta byggnadsändamål? Herr statsrådet nämde, att beträffande kronprinsens stall i kvarteret Sjöhästen Riksdagen beslutit, att det skulle säljas. Men då detta beslöts vardt det aldrig sagdt, att det fanns något behof af att behålla den byggnaden. Har det nu uppstått nya behof, så vet jag icke, hvarför man, då någon försäljning ännu ej blifvit af, icke nu kan behålla den lika välbelägna tomten i st. f. att sälja den och köpa en annan tomt. Jag tror sålunda, att man kan ändra den saken och att det vore fördelaktigare att behålla kvarteret Sjöhästen, om behof finnes af denna byggnadsplats. Jag har icke blifvit öfvertygad om det lämpliga af att göra den nu föreslagna affären och yrkar jag därför bifall till utskottets förslag.

*Ifrågasatt in-
köp af en fast-
ighet i kvarteret
Blasieholm-
men i Stock-*

*holm.
(Forts.)*

Herr vice talmannen: Den siste talaren försökte ju icke ens att vederlägga något af det, som finansministern yttrade, och anser jag mig icke därför behöfva tillägga något. Men han hade icke rätt, den siste talaren, då han sade, att icke i den kungl. propositionen fanns någon antydan om, hvartill denna byggnad skulle användas. Ty äfven där talas om denna tomt såsom lämplig plats för ämbetsrum åt alla justitieverken. Det är ett faktum, att det finns en hel mängd af statens verk, för hvilka icke några statens byggnader finnas att tillgå, utan för hvilka man måste hyra lokal här och där rundt omkring. Det kan väl icke nekas till, att det är önskvärdt, om dessa verk kunde inrymmas i ett statens hus och samlas, såvidt möjligt är, i vissa grupper. Nu är det vidare oriktigt att säga, att för dessa verk kunde man skaffa lokaler på någon annan plats och på statens egen mark. Jag frågade, när det var tal om detta i utskottet, hvad det är för tomter, som man skulle kunna använda. Då hänvisades man oupphörligen till Ladugårdsgärdet. Detta Ladugårdsgärde kommer alltid fram i detta sammanhang och i andra sammanhang i fråga om att bygga hus för statens räkning. Men då hemställes, om det verkligen kan vara önskvärdt och om man bör tänka på att förlägga dessa statens verk ute på Ladugårdsgärdet. Jag tror det icke. Vi hafva

*Ifrågasatt in-
köp af en fas-
tighet i kvarte-
ret Blasiehol-
men i Stock-
holm.
(Forts.)*

fått uppgift på, hvad tomterna kosta här i staden. Och de äro dyrare allesammans än denna tomt, äfven om man tänker på tomter vid stadens smågator. Det är knappast annat än vid Beridarebansgatan, som det sålts tomter för billigare pris, än denna tomt skulle kosta. Under sådana förhållanden synes det mig, som om det icke vore skäl att visa bort ett förslag sådant som detta, då det icke kan förnekas, att det är från affärssynpunkt sedt en god affär, om man nu skall köpa en tomt för statens hus.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Ericsson: Jag vill endast med några ord fullständiga, hvad jag nyss sade.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet hedrade icke mitt anförande med något bemötande rörande den finansiella sidan af saken. Sålunda är jag fortfarande i den tro, att det finns andra hål i budgeten att stoppa dessa 1,100,000 kronor i, utan att man behöfver lägga ned dem på Blasieholmen. Det var hufvudskälet i mitt anförande.

Hvad åter den siste ärade talarens, herr vice talmannen, yttrande angår, så har jag så många gånger med tillfredsställelse och glädje hört honom yttra sig mot det, som jag tror, han kallat byggnadsraseriet d. v. s. vanan här i Sverige att för alla ändamål uppföra stora monumentala byggnader, att jag med vemod nu hörde honom förorda en sådan större byggnad, hvars behof vi i Riksdagen hittills icke ens behandlat. Jag ber få säga, att det finns äfven en annan plats och det en som ligger ganska nära den nu ifrågavarande, hvilken i framtiden åtminstone torde kunna användas för dylika ändamål, och det är Skeppsholmen. Den tillhör ju staten, och därifrån kommer väl flottan så småningom att flyttas. Då få vi de allra yppersta och lika närbelägna tomter.

Hvad beträffar förskräckelsen för Ladugårdsgärdet, så kan jag icke dela den, ty i detta telefonens och spårvägarnas tidevarf tycker jag icke, att några hundra meter spela så stor roll i fråga om ämbetsverks och centrala myndigheters afstånd från hvarandra.

Jag ber att få vidhålla hvad jag nyss hade äran yrka, nämligen bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Swartz: Jag tillåter mig att be den siste ärade talaren om ursäkt, för att jag icke förra gången ägnade den uppmärksamhet åt hvad han sagt, som jag tydligtvis hade bort göra, men detta berodde på, att det undgick mig, detta uttalande från honom, att det var fråga om att taga detta belopp 1,100,000 kronor på budgeten. Jag trodde icke, att ett sådant uttalande hade gjorts från den ärade talarens sida, ty detta äger icke sin grund i propositionen. I propositionen bar det endast föreslagits, att en summa af 190,000 kronor skulle utgå på budgeten. De andra med-

len skola tagas dels från den inflytande köpeskillingen för drama-*Ifrågasatt in-*
tiska teatern och vidare från fonden för anordnande af lokaler åt *köp af en fas-*
statens ämbetsverk. Således är hålet i budgeten, som den ärade *tighet i kvarte-*
talaren omnämnde skulle vara 1,100,000 kronor, icke större hål, än *ret Blasiehol-*
som fylles med 190,000 kronor. Det öfriga skall tagas från annat *men i Stock-*
håll. Sistnämnda summa tror jag verkligen, att man mycket väl *holm.*
kan stå ut med, isynnerhet om man genom att anbringa denna *(Forts.)*
summa på sätt, som här föreslagits, undgår att nödgas utgifva ändå
större summor för ernående af precis samma ändamål, som man
med denna proposition velat uppnå, såsom jag nyss framhöll.

Här har också den föregående talaren ordat om att man icke
skulle uppföra ett miljonpalats. Nej, för all del, man kan använda
hvilket ord man vill och kalla det hvad som helst! Det låter
naturligtvis ytterst afskräckande att tala om miljonpalats, men om
man säger, att man måste skaffa tak öfver hufvudet åt statens
egna ämbetsverk, tror jag att saken tager sig ut på annat sätt!
Åtgärder i det afseendet tror jag icke man kan komma ifrån, utan
sådana anordningar måste man göra på denna plats eller på någon
annan, och jag har sökt visa upp fördelarna af att välja denna
plats. Nu hänvisade den ärade talaren på Skeppsholmen och ansåg,
att den var en bättre plats. Mot detta vill jag först och främst
säga, att det dröjer nog länge, innan Skeppsholmen blir tillgänglig,
mähända längre än det är lämpligt att dröja med att skaffa tak
öfver hufvudet åt statens ämbetsverk, såsom jag nyss anförde.
Men äfven när den tid kommer, är jag icke säker på, att vi icke
få bättre betaldt för Skeppsholmen på annat sätt än genom att
använda den på detta vis för statens ändamål. Min öfvertygelse
är, att det syfte man velat ernå genom Skeppsholmens försäljning
knappast skall kunna ernås, om vi icke få bättre betaldt för tom-
terna där, än vi skulle få betala för denna tomt.

Så nämnde den siste talaren, att i detta telefonens tidevarf gör
det ingenting, om lokalerna ligga långt aflägsna ifrån hvarandra. Men
det går icke för sig här. Ännu hafva vi icke kommit så långt,
att en föredragning i regeringsrätten kan ske per telefon, utan den
måste ännu ske genom personlig inställelse. Och då samma per-
son samma dag också bör vara tillstädes i kanslihuset för att inom
vederbörande departement sköta sina partes, tror jag verkligen att
det ligger ganska stor vikt på, att icke dessa ämbetslokaler äro
belägna för långt ifrån hvarandra. Det finnes alltså enligt min
tanke ofantligt goda skäl för bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr
talmannen i enlighet med de därunder framställda yrkandena pro-
positioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande
hemställt, samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskot-
tets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den

Ifrågasatt in- köp af en fastighet i kvarteret Blasieholm. men i Stockholm. af herr Billing m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.) Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 167, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den af herr Billing m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 56.

Om försäljning af en postverket tillhörig fastighet i Jönköping m. m. Föredrogs ånyo statsutskottets den 8 och 11 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 168, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående försäljning af en postverket tillhörig fastighet i Jönköping m. m.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 2 april 1909 därom framlagda förslag, måtte medgifva,

a) att den postverket tillhöriga, västra delen af tomten n:o 15 i Torgkvarteret i Jönköpings stad med å tomtdelen uppförda byggnader äfvensom den till samma fastighet hörande lott i stadens bymark finge försäljas, tomtdelen med åbyggnader mot en köpeskilling icke understigande 25,000 kronor och bymarkslotten mot en köpeskilling icke understigande 1,525 kronor, samt mot villkor, att vederbörande köpare ensam vidkändes lagfarts- och andra med köpet förenade kostnader; samt

b) att inflytande köpeskillingsbelopp finge reserveras för att af

Kungl. Maj:t, efter inhämtande af Riksdagens medgifvande, användas till anskaffande af lokaler i landsorten för postverkets behof.

Om försäljning af en postverket tillhörig fastighet i Jönköping m. m. (Forts.)

Herr Juhlin: Utskottet har motiverat sitt utlåtande på följande sätt: »Ehuru väl köpeskillingen för den till försäljning föreslagna, postverket tillhöriga tomtdelen i Jönköping synes utskottet väl låg, har utskottet i allt fall, med hänsyn särskildt till att köparen är Jönköpings stad, för hvilken tomten är erforderlig för genomförande af en beslutad stadsplanereglering, ansett sig böra tillstyrka ifrågavarande försäljning; och då utskottet i öfrigt icke haft något att emot Kungl. Maj:ts förslag erinra, får utskottet hemställa,» etc. Jag anser mig skyldig att lämna den upplysningen, att, sedan generalpoststyrelsen ingick till Kungl. Maj:t med förslag om försäljning af denna tomt, högre anbud inkommit på ifrågavarande tomtedel. Därför hemställer jag om ändring i utskottets motivering på följande sätt: »Ehuru väl köpeskillingen för den till försäljning föreslagna, postverket tillhöriga, tomtdelen i Jönköping synes utskottet väl låg, får utskottet dock hemställa» etc. Jag anser nämligen, att om den nuvarande motiveringen får stå kvar, det skulle kunna vålla svårigheter vid försäljningen af tomten.

Herr vice talmannen: Jag ber att få instämma i herr Juhlins yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

I afseende på motiveringen godkändes i enlighet med herr Juhlins yrkande följande:

»Ehuru väl köpeskillingen för den till försäljning föreslagna, postverket tillhöriga tomtdelen i Jönköping synes utskottet väl låg, får utskottet dock hemställa»

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 8 och 11 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 169, i anledning af väckta motioner om löneförbättring för vaktmästarne hos telegrafstyrelsen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 8 och 11 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 170, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ny aflöningsstat för länsveterinärerna, samt fyra i ämnet väckta motioner.

Om ny aflöningsstat för länsveterinärerna m. m.

Om ny aflöningsstat för länsveterinärerna m. m.
(Forts.)

I en till Riksdagen afåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 165) af den 26 mars 1909, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att

dels godkänna vid propositionen fogadt förslag till aflöningsstat för länsveterinärerna från och med den 1 januari 1910;

dels godkänna vissa uppgifna allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten föreslagna aflöningsförmåner;

dels förklara, ej mindre att enhvar, som med eller efter ingången af år 1910 tillträdde länsveterinärsbefattning, skulle vara pliktig att underkasta sig förberörda villkor och bestämmelser, än äfven att de förutvarande innehafvare af länsveterinärsbefattningar, hvilka icke före viss af Kungl. Maj:t bestämd dag anmälde, att de ville underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranleddes af bestämmelserna i gällande lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels och vid godkännande af förenämnda stat höja det under nionde hufvudtiteln upptagna ordinarie anslaget till länsveterinärer och veterinärstipendiater, nu 60,500 kronor, med 22,400 kronor eller till 82,900 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft fyra inom Riksdagen väckta motioner, nämligen n:is 4 och 73 i Första Kammaren af grefve *Alexander Hamilton* samt n:is 21 och 256 i Andra Kammaren af herr *E. L. Camitz*, där motionärerna som slutligt yrkande sammanstämmande föreslagit, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 165 angående ny aflöningsstat för länsveterinärerna, måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i ett sammanhang låta utreda frågan om lämpligaste sättet för ordnandet af såväl läns- som distriktsveterinärväsendet och, så snart sig göra låte, till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i detta utlåtande på åberopade grunder hemställt,

a) att Riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt afslå grefve *Hamiltons* och herr *Camitz'* ifrågavarande motioner i hvad de afsåge samma proposition; äfvensom

b) att det af grefve *Hamilton* och herr *Camitz* i ofvannämnda motioner framställda förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t icke måtte af Riksdagen bifallas.

Grefve Hamilton, Alexander: Jag har i min motion yrkat afslag på Kungl. Maj:ts proposition angående ny aflöningsstat för länsveterinärer. Jag har gjort detta därför att jag ansett, att det ur flera synpunkter skulle vara lämpligt, om denna fråga kunde behandlas samtidigt med frågan om distriktsveterinärerna. Såsom saken nu ligger, gör jag emellertid i denna punkt intet yrkande.

Om ny aflöningsstat för länsveterinärerna m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 8 och 11 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af malt-drycker m. m. äfvensom i ämnet väckta motioner.

Om ändring af vissa §§ i förordningen ang. tillverkning och beskattning af malt-drycker m. m.

I propositionen n:o 18, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 12 sistlidne januari, föreslagit Riksdagen att dels antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående ändrad lydelse af 2, 5, 8, 36 och 53 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af malt-drycker dels ock besluta, att, där restitution af skatt skulle äga rum för malt, som vid skattepliktigt bryggeri omedelbart användts för tillverkning af svagdricka, restitution skulle utgå direkt från malt-skattededlen.

I sammanhang med den kungl. propositionen hade utskottet till behandling förehaft dels en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 46, af herr *Louis Ljungberg*, dels ock en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 236, af herr *Sam. Söderberg* i Hobborn, äfvensom vissa delar af en inom samma kammare väckt motion, n:o 221, af herr vice talmannen *K. A. Staaff* m. fl.

Herr *Ljungberg* hade i sin motion, n:o 46, föreslagit, att, därest kungl. propositionen angående höjning af maltskatten vunne afseende, Riksdagen behagade besluta, att §§ 2 och 8 i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af malt-drycker måtte erhålla följande lydelse:

§ 2.

1. För malt, som i bryggeri användes vid tillverkning af malt-dryck, skall med det i nästa mom. medgifna undantag erläggas

Om ändring af vissa §§ i förordningen ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m.
(Forts.)

skatt med tjugutre öre för hvarje kilogram, dock att för hvarje bryggeri skatten för de första under tillverkningsåret afverkade etthundratusen kilogrammen malt utgår med femton öre för kilogram, för nästa femtiotusen kilogram med 17 öre och för därpå följande femtiotusen kilogram med 20 öre för kilogram.

2. Frihet — — — — tillverkas.

§ 8.

1. Vid skattepliktigt bryggeri må efter tillverkningsårets utgång restitution af skatt åtnjutas för det under samma år omedelbart till svagdricka använda malt med medelskattebeloppet för kilogram malt, minskadt med ett halft öre, dock högst för 50 procent — — — — — medeltal.

2. Om maltdryck — — — — bryggeriet.

Herr *Söderberg* i Hobborn hade i sin motion, n:o 236, hemställt »att Riksdagen behagade besluta, att 2 och 8 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker måtte erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

1. För malt, som i bryggeri användes vid tillverkning af maltdryck, skall med det i nästa mom. medgifna undantag erläggas skatt med tjugutre öre för hvarje kilogram, dock att för hvarje bryggeri skatten för de första under tillverkningsåret afverkade etthundratusen kilogrammen malt utgår med sjutton öre för kilogram och för de nästa etthundratusen kilogrammen med tjuugu öre för kilogram.

2. Frihet — — — — — tillverkas.

8 §.

1. Vid skattepliktigt bryggeri må efter tillverkningsårets utgång restitution af skatt, efter fjorton öre för kilogram räknadt, åtnjutas för det under samma år omedelbart till svagdricka använda malt, dock högst för en tredjedel af hela den vid bryggeriet under tillverkningsåret afverkade malmängden samt i intet fall för en större kvantitet än 40,000 kilogram. Dylig restitution må ej heller stiga till högre belopp än att den återstående skatten uppgår till minst det i 5 § stadgade medeltal.

2. Om maltdryck — — — — vid bryggeriet.»

Herr *Staaß* och hans medmotionärer yrkade i hithörande del af motionen n:o 221, »att Riksdagen måtte afslå Kungl. Maj:ts

proposition n:o 18 angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m.»

Om ändring af vissa §§ i förordningen ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m.
(Forts.)

Utskottet hade i detta betänkande på åberopade grunder hemställt,

1:o att Riksdagen dels med förklarande, att Kungl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker icke kunnat oförändrad bifallas, måtte i hufvudsaklig anslutning till förevarande motion, n:o 236, af herr *Söderberg* i Hobborn, besluta, att 2, 5, 8, 36 och 53 §§ af samma förordning skola från och med den 1 oktober 1909 erhålla den lydelse, vid betänkandet fogadt förslag utvisade, dels ock ville föreskrifva, att där restitution af skatt skulle äga rum för malt, som vid skattepliktigt bryggeri omedelbart användts för tillverkning af svagdricka, restitution måtte utgå direkt från maltskattemedlen;

2:o att Riksdagen måtte besluta, att 23 och 31 §§ af förevarande förordning måtte erhålla den förändrade lydelse, vid betänkandet fogadt förslag utvisade;

3:o att förevarande motion, n:o 46, af herr *Ljungberg*, måtte anses besvarad genom hvad utskottet under 1:o hemställt; samt

4:o att förevarande motion, n:o 221, af herr *Staaff* m. fl., i den del nämnda motion afsåge Kungl. Maj:ts proposition n:o 18, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid betänkandet hade reservation afgifvits af herr *Sandwall* emot vissa delar af utskottets motivering.

Vid föredragning af betänkandet begärdes ordet af

Herr Cavalli, som yttrade: Beträffande föredragningsordningen för bevillningsutskottets föreliggande betänkande ber jag få hemställa, att först må behandlas utskottets författningsförslag paragrafvis samt därefter utskottets hemställan i punkterna 1—4; att vid behandling af 2 § i författningsförslaget öfverläggningen må omfatta betänkandet i dess helhet, samt att af lagförslaget ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Utskottets förslag till förordning angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker.

Om ändring
af vissa §§ i
förordningen
ang. tillverk-
ning och be-
skattning af
maltdrycker
m. m.
(Forts.)

2 §.

Denna paragraf lydte sålunda:

(enligt Kungl. Maj:ts förslag.)

1. För malt, som i bryggeri användes vid tillverkning af maltdryck, skall med det i nästa mom. medgifna undantag erläggas skatt med tjugutvå öre för hvarje kilogram, dock att för hvarje bryggeri skatten för de första under tillverkningsåret afverkade etthundratusen kilogrammen malt utgår med sjutton öre för kilogram och för de nästa etthundratusen kilogrammen med tjugu öre för kilogram.

2. Frihet från skatt åtnjutes vid bryggeri, där, på grund af tillståndsbevis, endast svagdricka tillverkas.

(enligt utskottets förslag.)

1. För malt, som i bryggeri användes vid tillverkning af maltdryck, skall med det i nästa mom. medgifna undantag erläggas skatt med *tjuguttre* öre för hvarje kilogram, dock att för hvarje bryggeri skatten för de första under tillverkningsåret afverkade etthundratusen kilogrammen malt utgår med sjutton öre för kilogram och för de nästa etthundratusen kilogrammen med tjugu öre för kilogram.

Herr Sandwall: Herr talman! Det är endast beträffande bevillningsutskottets motivering i nu till behandling varande fråga, som jag ber att få göra anmärkning.

Utskottet säger, att den genom kungl. propositionen föreslagna höjningen af maltskatten är »lämplig och ägnad att tillgodose statens intressen utan att blifva till skada för bryggerinäringen». För min del anser jag — ja, jag är viss därom — att en stor del af landets mindre skattepliktiga bryggerier, de med en maltafverkning af under 50,000 kilogram, komma att så drabbas af förhöjningen, att dessa bryggeriers existens torde blifva mycket tvifvelaktig. I utskottets motivering talas vidare om, att »skatteförhöjningen, beräknad per kilogram malt, skulle vid medelstora och större bryggerier icke öfverstiga 11 öre eller närmare bestämdt utgöra i medeltal vid bryggeri om 150,000 kilograms afverkning 11 öre för kilogram och vid bryggeri om 200,000 kilograms afverkning 10,25 öre för kilogram för att vid bryggeri om 600,000 kilograms afverkning nedgå till 10,08 öre för kilogram». Men utskottet har icke ansett lämpligt att upplysa Riksdagen därom, att skatteförhöjningen vid bryggerier med mindre än 50,000 kilograms afverkning uppgår till 13 öre pr kilogram, således nära 3 öre mera pr kg. än vid bryggeri om 600,000 kg.

Nu kan man säga, och säger troligen, att de mindre brygge-

rierna för närvarande skatta för litet. Ja, så kan det tyckas, men jag kan upplysa därom, att under de två sista åren icke mindre än 15 af landets under förlidet år skattepliktiga 232 bryggerier blifvit försatta i konkurs, däraf 10 med en maltafverkning af under 50,000 kg., 3 med en afverkning af under 70,000 kg., 1 med en afverkning af under 90,000 kg. och 1 med en afverkning af öfver 125,000 kg., hvilket väl tydligt visar, att de mindre bryggerierna redan nu dragas med stora ekonomiska svårigheter. Och huru skall det då bli för dem efter skatteförhöjningen, om, såsom antagligt är, den kommer till stånd? Jag vill framhålla, att 1907 års Riksdag höjde maltskatten för den första skattesatsen från två öre till fyra öre. Denna förhöjning har således icke tillämpats i två år, och nu är man färdig höja skatten från 4 öre till 17 öre per kilogram.

Det kan väl därför icke förundra någon, att jag icke kunnat gilla utskottets påstående, att den föreslagna skatteförhöjningen icke skulle skada bryggerinäringen. Denna industris bekymmersamma läge redan nu, med den nuvarande relativt låga skatten, framgår dessutom däraf, att maltafverkningen under innevarande skatteårs första hälft minskats med icke mindre än 2,290,166 kg., jämfördt med afverkningen under samma tid föregående år.

Det hade varit önskligt, att en grundligare undersökning kommit att äga rum före den kungl. propositionens framläggande för att få utrönt, huruvida de mindre skattepliktiga bryggerierna kunna bära den ifrågavarande förhöjningen. Hade så skett är väl troligt, att man icke lagt den största förhöjningen på de minst bärkraftiga bryggerierna, belägna på landet och i de mindre städerna, hvilkas existens redan förut är starkt hotad genom restriktiva försäljningsåtgärder.

Inom utskottet tog jag mig friheten framställa ett förslag till skatteförhöjning, som syntes mig fullkomligt rättvist, enär det för alla skattepliktiga bryggerier utan undantag skulle ha ökat maltskatten med 10 öre per kg., och efter den antagna beräkningen af 280 halfbuteljer per hektoliter öl, hvarje halfbutelj med 0,89 öre, men detta mitt förslag afslogs af utskottet. Det kan ju tyckas, efter hvad jag nu anfört, att jag borde hafva reserverat mig mot bevillningsutskottets hemställan och yrka afslag därå, men jag gör det icke, ehuru jag anser, att den nu föreslagna skatteförhöjningen, som drabbar de svaga hårdast, icke är lyckligt vald.

Herr talman! Jag gör intet yrkande.

Herr Ljungberg: Såsom jag redan i min motion i detta ärende framhållit, hyser jag den uppfattningen, att en konsumtionskatt af beskaffenhet som den nu föreslagna endast i trängande fall bör komma till användning, d. v. s. vid tillfällen då andra skatteällor lämpligen icke stå till buds. Så lär dock för när-

*Om ändring
af vissa §§ i
forordningen
ang. tillverk-
ning och be-
skattning af
maltdrycker
m. m.
(Forts.)*

Om ändring
af vissa §§ i
förordningen
ang. tillverk-
ning och be-
skattning af
maltdrycker
m. m.
(Forts.)

varande icke vara förhållandet, och jag skulle därför helst se, att det föreliggande skatteförslaget icke vunne Riksdagens bifall, men då ett yrkande därom i denna kammare torde få anses ganska lönlöst, skall jag i stället något sysselsätta mig med förslagets särskilda bestämmelser.

Till en början vill jag då uttala min tillfredsställelse öfver den afsevärda förbättring, den kungl. propositionen vunnit genom utskottets förslag, som i väsentlig mån följer de i min motion angifna riktlinjer. Herr Söderbergs i Hobborn motion faller nämligen helt och hållet inom ramen för min, hvaraf den allenast utgör en modifikation.

I fråga om skattesatserna upptager den kungl. propositionen såsom lägsta 17 öre, högsta 22 öre. Jag har föreslagit respektive 15 och 23 öre. Utskottet har accepterat den af mig föreslagna högsta skattesatsen och därigenom undanröjt den oegentligheten, att de största bryggerierna skulle drabbas mindre tungt af *skatteförhöjningen* än öfriga bryggerier. Däremot har utskottet stannat vid den af Kungl. Maj:t såsom lägsta föreslagna skattesatsen, hvartill utskottet funnit skäl endast genom att härvid bortse från skatteförhöjningens verkan i och för sig samt i stället beräkna resultatet af *hela skatten* i förhållande till försäljningspriset. Utskottet anlägger således vid bedömande af de olika skattesatserna olika synpunkter. Jag förstår icke, att det, såsom utskottet uttrycker sig, är »tydligt riktigare» att i sistberörda hänseende utgå från totala skattebeloppet. Tvärtom vågar jag förmena, att vid införande af ny eller höjning af befintlig skatt, man i allmänhet bör utgå från bestående förhållanden. Och gör man så här, finner man, såsom jag i min motion påpekat, att de små bryggerierna komma att drabbas af *skatteförhöjningen* med mera än ett öre per halfbutelj, d. v. s. att förhöjningen kommer att verka retroaktivt. Ett sådant resultat har jag velat undvika, och det synes mig något starkt, då utskottet affärdar min anmärkning i denna del med omdömet, att den »saknar fog».

I det exempel, som jag anfört i min motion, grundadt på uppgifter af vederbörande bryggeris verkställande direktör, hafva de lämnade uppgifterna sedermera befunnits icke fullt riktiga. Uppgifterna lära dock tämligen väl återspegla bryggeriets verksamhet under det nu löpande eller åtminstone nästkommande räkenskapsår. Men vare sig exemplet hänför sig till det gångna året eller ett kommande, är exemplet i alla fall tillräckligt belysande i det syfte, för hvilket jag anförde detsamma. I en bilaga, som är bifogad utskottets betänkande, har man velat påvisa, huru- som min uträkning i det föreliggande exemplet skulle vara oriktig. Bilagan är emellertid härutinnan missvisande, ty jag har vid uträkningen, såsom jag anser riktigt, utgått från *skatteförhöjningens* verkan i och för sig, då däremot i bilagan räknas med *hela skattens*

verkan i förhållande till redan skedda och väntade pristäthöjningar, och vid så olika utgångspunkter är det gifvet, att man måste komma till olika resultat. Jag anser mig skyldig att, på grund af hvad jag anfört, vidhålla mitt förslag till skatteskala.

Beträffande beloppet af den föreslagna skatterestitutionen, så läser det af mig förordade få anses såsom det i och för sig riktigaste, men då det inom utskottet framhållits såsom påkalladt af nödig hänsyn till svagdricksindustrien att åt densamma bibehålla det redan förefintliga skatteskyddet samt denna synpunkt icke kan anses oberättigad, vill jag biträda utskottets förslag härutinnan.

Den kungl. propositionen begränsade rätten till restitution till bryggerier med en årsafverkning af högst 100,000 kg. malt. Jag påvisade i min motion ohållbarheten af denna begränsning, och utskottet har med gillande af mina synpunkter utsträckt rätten till restitution till alla bryggerier men har emellertid begränsat rätten till högst $\frac{1}{3}$ af den afverkade maltmängden. Den kungl. propositionen åter medgifver restitution intill 50 % af afverkningen. Eburu jag för min del anser någon begränsning i sistnämnda hänseende icke vara af behovet påkallad, har jag dock funnit den af Kungl. Maj:ts föreslagna begränsningen kunna ur lämplighetssynpunkt försvaras och därför mot densamma icke gjort någon erinran. Det låter nämligen väl säga sig, såsom till statsrådsprotokollet anförts, att »skattelindringen, i hvilken form den än anordnas, aldrig bör sättas så högt, att ett skattepliktigt bryggeri skall kunna sägas drifva öfvervägande skattefri tillverkning». Däremot har utskottet för sin begränsning till $\frac{1}{3}$ af afverkningen icke anfört något skäl, endast »anbefallt» en dylik begränsning. Jag har då uppställt den frågan: föreligger här ett statsintresse? Svaret måste blifva ett obetingadt nej. Vidare den frågan: kräver svagdricksindustrien just denna begränsning? Svaret lär väl blifva likaledes ett nej. Ty kan denna industri bestå i konkurrensen med skattepliktiga bryggerier vid begränsning af restitutionen till $\frac{1}{3}$ af afverkningen, lär den lika väl kunna bestå vid begränsning endast till hälften af afverkningen. I ena som andra fallet måste nog svagdricksbryggerierna äga sitt förnämsta stöd i det dem tillförsäkrade skatteskyddet. Jag måste därför vidhålla Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Såsom följd af hvad jag sålunda anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min motion, såvidt angår lydelsen af § 2, samt i fråga om § 8 yrka den ändring i utskottets förslag, att i stället för orden »en tredjedel» införas orden »femtio procent».

Herr Cavalli: Jag utgår från den förutsättningen, att kammarerna vid denna sena öfverläggning icke vill höra för mycket siffror och detaljer, och jag skall därför, då jag besvarar den ärade talaren, såvidt det gäller klander af utskottets sätt att behandla hans motion, kanske kunna inskränka mig till att påvisa, att ut-

Om ändring af vissa §§ i förordningen ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m.
(Forts.)

*Om ändring
af vissa §§ i
förelagningen
ang. tillverk-
ning och be-
skattning af
maltdrycker
m. m.
(Forts.)*

skottet ägnat densamma en så genomgående och grundlig undersökning, att jag tror sällan någon motion egnats en mera fullständig utredning. Vi hafva äfven inom utskottet haft en, såsom jag tror, ganska god grund att stå på: nämligen siffrorna för de gångna åren. Motionären medgifver själf, att i hans uppgifter oriktigheter insmugit sig, men han tröstade sig med, att dessa uppgifter skulle passa för ett kommande år. Denna tröst må han hafva att hålla sig till, men han lärer icke mot de siffror, som bevillningsutskottet sålunda anför, kunna framställa någon erinran.

Hvad sedan i öfrigt angår föreliggande förslag, var den siste talaren i allmänhet ganska nöjd med bevillningsutskottet; det var endast i ett par afseenden han skilde sig från detsamma, nämligen ifråga om skattesatsen och ifråga om restitutionen. Hvad skattesatsen beträffar, har bevillningsutskottet godkänt den i den kungl. propositionen föreslagna endast med den ändring, att för de allra största bryggerierna skattesatsen skulle höjas med ett öre. Det är ett rättvist förslag, och jag tror, att någon klagan från deras sida icke förekommit; skulle de anse sig hafva skäl därtill, så finge man nog i sådant fall höra af det. Hvad rätten till restitution beträffar har bevillningsutskottet föreslagit att gifva sådan rätt åt alla bryggerier, men inskränkt denna rätt till högst en tredjedel af den afverkade kvantiteten. Herr Ljungberg anser, att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, hälften varit bättre, och förmenar, att utskottet för sitt ändringsförslag bort anföra omfattande och fullgiltiga skäl. Men det är en smaksak, hvar gränsen skall sättas, och det sammanhänger med förhållanden, som den siste ärade talaren känner lika väl som jag.

Nu började talaren sitt anförande med att säga, att en sådan skatt som denna endast i trängande fall borde komma till användning. Det böra alla skatter öfverhufvud taget; behöfver man dem icke, är det bäst att slippa dem. Men det är att ihågkomma, att ett par stora länder i Europa och ett utomeuropeiskt land, där man behöft förstärka budgeten, tänka på maltskatt. Jag vill emellertid säga den ärade talaren, att är det så, att han får majoritet för sin mening, att nu ifrågavarande skatt icke behöfver användas, kan jag meddela honom, att bevillningsutskottet då måste komma med förslag om ökad inkomstskatt.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Swartz: Jag tillåter mig, med anledning af att näst föregående talare i en punkt yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition, tillkännagifva, att jag för min del helt och hållet ansluter mig till bevillningsutskottet och således, med frånträdande af hvad i den kungl. propositionen föreslås i detta afseende, anhåller om bifall till bevillningsutskottets förslag, och jag tillägger, att jag tror att det ligger ganska stor vikt på, att de herrar i denna kammare,

hvilka önska förslaget framgång, taga bevillningsutskottets förslag oförändradt.

Om ändring af vissa §§ i förordningen ang. tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m.
(Forts.)

Öfverläggningen ansågs härmed afslutad, hvarefter herr tal-
mannen yttrade, att i afseende på nu föredragna paragraf yrkats,
dels att densamma skulle godkännas i enlighet med utskottets för-
slag, dels ock, af herr *Ljungberg*, att paragrafen skulle godkännas
med den lydelse, som angifvits i den af honom i ämnet väckta
motion.

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och för-
klarades propositionen på paragrafens godkännande enligt utskot-
tets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

5 §.

Godkändes.

8 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(enligt Kungl. Maj:ts förslag.)

(enligt utskottets förslag.)

1. Vid skattepliktigt bryg-
geri, där under tillverkningsåret ej
afverkats mera än etthundratusen
kilogram malt, må efter tillverk-
ningsårets utgång restitution af
skatt, efter sexton och ett halft öre
för kilogram räknadt, åtnjutas för
det under samma år omedelbart
till svagdricka använda malt, dock
högst för femtio procent af hela
den vid bryggeriet under tillverk-
ningsåret afverkade malmängden
samt icke till högre belopp, än att
den återstående skatten uppgår
till minst det i 5 § stadgade me-
deltal.

1. Vid skattepliktigt bryggeri
må efter tillverkningsårets utgång
restitution af skatt, efter fjorton
öre för kilogram räknadt, åtnjutas
för det under samma år omedel-
bart till svagdricka använda malt,
dock högst för en tredjedel af hela
den vid bryggeriet under tillverk-
ningsåret afverkade malmängden
samt icke till högre belopp, än att
den återstående skatten uppgår till
minst det i 5 § stadgade medeltal.

2. Om maltdryck från skattepliktigt bryggeri utföres ur riket,
åtnjutes under de villkor, hvilka af Kungl. Maj:t särskildt stadgas,
för den vikt malt, som tillverkaren kan styrka hafva åtgått för
den utförda maltdryckens tillverkning, restitution af skatt, beräknad

Om ändring efter den skattesats, som vid tiden för utförelsen tillämpas vid bryg-
af vissa §§ i geriet.

förordningen
ang. tillverk-
ning och be-
skattning af
maltdrycker
m. m.
(Forts.)

Herr Ljungberg: Jag yrkar den ändringen i utskottets för-
slag, att i stället för orden: »en tredjedel» införas orden: »femtio
procent».

Herr Cavalli: Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade
herr talmannen, att beträffande föreliggande paragraf yrkats, dels
att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock,
af herr *Ljungberg*, att paragrafen skulle godkännas med den änd-
ring, att orden »en tredjedel» utbyttes mot »femtio procent».

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkan-
den, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande
med den af utskottet föreslagna lydelse vara med öfvervägande ja
besvarad.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkterna 1—4 gjorda hemställanden.

Biföllos i hvad de ej besvarats genom kammarens föregående
beslut.

Om omedel-
bart utöfvande
å allmän
rådstuga eller
kommunal-
stämman af be-
slutanderät-
ten i frågor
rörande rätt-
ighet till försäljning af
brännvin
m. m.

Föredrogs ånyo sammansatta bevillnings- och lagutskottets den
8 och 11 i denna månad bordlagda betänkande, n:o 5, i anledning
af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ome-
delbart utöfvande å allmän rådstuga eller kommunalstämma af be-
slutanderätten i frågor rörande rättighet till försäljning af brännvin,
vin och öl.

I två inom Riksdagen väckta motioner, hvilka för förberedande
behandling öfverlämnats till sammansatta bevillnings- och lagut-
skottet, hade föreslagits, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t
skulle anhålla om utarbetande af förslag till sådana ändringar i nu
gällande författningar, att beslutanderätten i frågor rörande rättig-
het till försäljning af brännvin, vin och öl skulle utöfvas omedel-
bart å allmän rådstuga eller kommunalstämma.

I den ena af dessa motioner, n:o 1, väckt af herr *K. J. Ek-
man* inom Första Kammaren, hade hemställts, att Riksdagen ville
i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta
utarbete och för Riksdagen, i den mån sådant grundlagsenligt borde
ske, framlägga förslag till sådana ändringar i gällande författningar,

att beslutanderätten i frågor rörande rättighet till försäljning af brännvin, vin och öl skulle tillkomma kommunens röstberättigade medlemmar omedelbart å allmän rådstuga eller kommunalstämma äfven i kommuner, där stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige finnes.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Ekman: Det är ett uttalande i utskottets motivering, som jag skall bedja att få göra anmärkning emot.

Utskottet säger nämligen: »En tillfredsställande och verkligen vägledande utredning kan lättast åstadkommas inom ifrågakomna delegationer (stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige). Då kommunernas fullmäktige bära ansvaret för den ekonomiska förvaltningen inom kommunen, vore det uppenbarligen icke rätt, att de ställdes utom hvarje inflytande på afgörandet af frågor, som för kommunernas ekonomi hafva stor betydelse.» Man undrar, huru utskottet kan fälla ett sådant yttrande, då gällande kommunallag innehåller, att i kommuner, där kommunalfullmäktige finnas, bland andra, följande ekonomiska ärenden icke få af kommunalfullmäktige upptagas utan alltid skola handläggas på kommunalstämma, nämligen fråga om försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som genom gåfva eller testamente tillfallit kommunen, påläggande af afgifter som erfordra uttaxering för längre tid än 5 år samt upptagande af lån på längre tid än 2 år. Dessa ärenden af den största ekonomiska vikt få icke kommunalfullmäktige befatta sig med, utan bära sådana ärenden afgöras å kommunalstämma. Men nu säger utskottet, att då kommunernas fullmäktige bära ansvaret för den ekonomiska förvaltningen, vore det *icke rätt*, att de ställdes utom hvarje inflytande på afgörandet af frågor, som för kommunernas ekonomi hafva stor betydelse. Hur står detta yttrande tillsammans med gällande kommunallag? För bedömandet af föreliggande fråga har en riktig uppfattning härutinnan stor betydelse. Såsom ärendet nu ligger, vill jag emellertid icke göra något yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 8 och 11 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 6, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl.

Om omedelbart utöfrande å allmän rådstuga eller kommunalstämma af beslutanderätten i frågor rörande rättighet till försäljning af brännvin
m. m.
(Forts.)

Maj:t angående införande af på allmän folkomröstning grundadt lokalt veto i fråga om försäljning af brännvin samt vin och öl, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Då tiden var långt framskriden, beslöt kammaren, på framställning af herr talmannen, att till nästa sammanträde uppskjuta handläggningen af återstående ärenden på föredragningslistan.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 11, angående tullen å vin;

n:o 12, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 13, angående val af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

n:o 14, rörande förordning angående tullverkets och varuemottagares ömsesidiga rättigheter och skyldigheter i de fall, då tullafgift för inkommen vara oriktigt uppdebiterats m. m.;

n:o 15, rörande förslag till lag angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar m. m.;

n:o 16, angående villkorlig doms användande utan inskränkning beträffande fylleri eller därmed sammanhängande förseelser;

n:o 17, angående borttagande af tullen å jordnötter;

n:o 18, angående åtgärder för kontroll å handeln med beredda kraftfodermedel;

n:o 19, angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

n:o 20, angående åvägabringande af lagbestämmelser för betryggande af skogens återväxt å område, hvarest afverkningsrätt upplåtits åt utländing;

n:o 21, rörande lag angående ändrad lydelse af 10, 11, 12 och 13 §§ i lagen om handräckning åt utländsk domstol den 6 mars 1899 samt lag angående ändrad lydelse af 2 och 3 §§ i lagen om verkställighet i visst fall af utländsk domstols beslut den 6 mars 1899;

n:o 22, angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning, samt

n:o 23, angående ändrad lydelse af 8 § i lagen om förvärfvande och förlust af medborgarerätt den 1 oktober 1894.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 151, angående åtgärders vidtagande för att folk- eller småskollärare, som är obotligt sinnessjuk, måtte kunna entledigas med pension, och

n:o 152, angående bestämmelser mot onödigt plågende af husdjur vid slakt.

Justerades ytterligare sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 12,2 på natten.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
